

ב"ה

חודש של אור

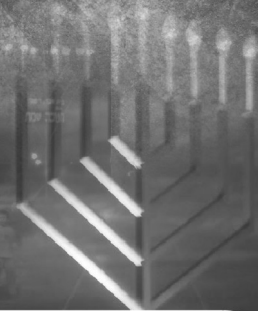

חידר אידיש
"אהלי מנחם"
חב"ד ליובאוויטש
ביתר עילית

חברת הכנה לחידון האור • חנוכה ה'תשע"א

חודש
של
אור

כיתה _____

משפחה _____

שם | לה' הארץ ומלואה _____

מבוא

"למען ידעו..."

אנו עומדים בפתחו של חודש כסלו, המרבה במועדות חסידיים. כמעט כל תאריך בחודש זה טומן בחבו ארועים מיוחדים, ימי סגלה ועת רצון, ימי שמחה והתעוררות.

מה אנו יודעים על חודש זה על תאריכיו? הבה ונערוף לעצמנו מבחן קצר:

באיזה יום השתחרר אדמו"ר הזקן ממאסרו? י"ט כסלו – עונים כלם.

ובכן, נעבר לשאלה הבאה: באיזו שנה נגאל מן המאסר?

וגם אם עניתם נכונה אף על שאלה זו, הבה ונתקדם: ובאיזו שנה השתחרר רבנו הזקן ממאסרו השני? ... כאן אתם כבר מחפכים בראשכם בספקנות. האם ידענו בכלל שהיה מאסר שני? ...

ובט"ו כסלו מה קרה? ולמי? ומה בכ"ו בחודש? וכיצד? ...

נפרד לרגע מהתאריכים החסידיים ונעבר לחג החנכה האהוב. פלנו רוצים להדליק את נר החנכה לפי מנהגי חב"ד המדויקים. ובכן, האם החנכיה צריכה לעמד מעל לשבעה טפחים, או בתוך שבעה טפחים או אולי דוקא בתוך ג' טפחים? ...

ישנה אפשרות אחת, שבה תשמעו את כל הדברים הללו במהלך החודש בפתות ובבית ובהתועדיות החסידיות. מוטב מאחר מאשר לעולם לא.

אך ישנה אפשרות שבה אתם – אתם תהיו אלו שתדעו לספר בבית על מהותו של כל יום, מה קרה בו, מה הורה הרבי בקשר אליו, וכיצד נתן לנצל אותו על הצד הטוב ביותר...

ובדיוק לשם כך מגיעה החוברת שאתם מחזיקים כעת בידיכם.

חוברת זו שלפניכם מקיפה את כל החודש, על כל פרטיו ודקדוקיו. החל בתאריכים

החסידים, יומי דפגרא, וכלה בחג החנכה שבסופו, מבלי לשפח את התאריכים המיוחדים שחלים בחנכה עצמו...

בקיאות בחמר זה תביא אתכם מוכנים לכל יום ויום, בידיעה מקיפה כיצד נתן למצות את יום זה לקבלת כל ההשפעות הרצויות. זהו הכלי המקיף כל יום באורו המיוחד, כאשר כל הימים יחדו יוצרים את האור הגדול של החדש המיוחד – חודש של אור.

מפאן והלאה – החמר לחידון. קדימה, לעבודה!

בהצלחה רבה!

צנת החידר

ימי כסלו בקצרה

תמצית התאריכים החסידיים בחדש כסלו

ביום ראש-חדש כסלו תשל"ח – כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו יצא לראשונה מ-770 לביתו שברחוב פרזידנט, לאחר הארוע בשמחת-תורה תשל"ח.

ביום ראש-חדש כסלו תרנ"ח – הרב שמריהו גוראריה, נולד.

ביום ב' כסלו תשמ"ח – הספרים שנגנבו מספריית ליובאוויטש החזרו ל-770, לאחר פסק הדין מיום ה' טבת תשמ"ז.

ביום ג' כסלו תרפ"ט – כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו בא בקשורי השדוכין עם מרת תיה-מושקא שניאורסון בעיר ריגא.

ביום ה' כסלו תקס"ד – אדמו"ר הצמח-צדק נשא עם בת-דודתו מרת תיה-מושקא שניאורסון.

ביום ט' כסלו תקל"ד – נולד אדמו"ר האמצעי.

ביום י' כסלו תקפ"ז – אדמו"ר האמצעי יצא לחרות ממאסרו בויטבסק.

ביום ט' כסלו תקפ"ח – אדמו"ר האמצעי נפטר בהיותו בעיר ניוז'ין ושם מנוחתו כבוד.

ביום י"א כסלו תרפ"ט – כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו עלה לתורה במנין כבוד-קדשת אדמו"ר הר"י"צ ("אופרופעניש"), ב'שבת חתן' שלו, בעיר ריגא.

ביום י"ג כסלו תקס"ח – הרב ברוך, נכד אדמו"ר הזקן, התחתן.

ביום י"ג כסלו תשמ"ז – בית-המשפט הפדרלי בארצות-הברית פסק שכבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו פטור מלבוא להעיד בבית-המשפט.

ביום י"ד כסלו תרפ"ט – כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו נשא לאשה את מרת

חֲתִיָּה־מוֹשֶׁקָא שְׁנִיאֹרְסוֹן, בְּחֶצֶר יְשִׁיבַת 'תּוֹמְכֵי תְּמִימִים' בּוֹרְשָׁה.

בְּיוֹם ט"ו כֶּסֶלּוֹ תַקנ"י - אֲדַמוֹר הַזְקֵן, בְּהִיוֹתוֹ בֶּן 5 שָׁנִים, הִתְקַבַּל כְּאֶחָד מִ'הַחֲבֵרָה קֹדִישָׁא', בְּעֵינֵיהּ לִיאֹזְנָא.

בְּיוֹם י"ח כֶּסֶלּוֹ תַרל"ז - אֲדַמוֹר יוֹסֵף־יִצְחָק שְׁנִיאֹרְסוֹן, בְּנוֹ שֶׁל אֲדַמוֹר הַצָּמַח־צָדֵק, נִפְטַר וּמְנוּחָתוֹ־כְבוֹד בְּעִיר אֹרוּטָשׁ.

בְּיוֹם י"ט כֶּסֶלּוֹ תַקל"ג - הַמַּגִּיד מִמְזֹרִיטְשׁ נִפְטַר וּמְנוּחָתוֹ־כְבוֹד בְּעִיר אַנִּיפּוֹלִי.

בְּיוֹם י"ט כֶּסֶלּוֹ תַקנ"ט - אֲדַמוֹר הַזְקֵן הַשְּׂתַחֲרַר מִמְאָסְרוֹ בְּפֶטֶרְבוֹרְג. יוֹם זֶה נִקְבַּע לְדוֹרוֹת כְּחֵג הַגְּאֻלָּה וְכִרְאֵשׁ־הַשָּׁנָה לְחֻסִּידוֹת.

בְּיוֹם י"ט כֶּסֶלּוֹ תַקע"ו - הָרַב מִשָּׁה, בְּנוֹ שֶׁל אֲדַמוֹר הַזְקֵן, נִגְאָל מֵהַכְּמָרִים שֶׁלְקָחוּהוּ לְאַחַר שְׁנֵצַח אוֹתָם בּוֹכּוּחַ שְׁקִים אִתָּם עַל עֲנִינֵי הַדָּת.

בְּיוֹם י"ט כֶּסֶלּוֹ תַשמ"ו - הַחַל מְשֻׁפֵּט הַסְּפָרִים.

בְּיוֹם כ' כֶּסֶלּוֹ תַקנ"ז - הַשְּׁלֵמָה הַהַדְפָּסָה הָרֵאשׁוֹנָה שֶׁל סֵפֶר הַתַּנְיָא.

בְּיוֹם כ' כֶּסֶלּוֹ תַקנ"ט - אֲדַמוֹר הַזְקֵן יָצָא מוֹכּוּחַ בֶּן 3 שָׁעוֹת בְּבֵית מִתְנַגֵּד, לְאַחַר מְאָסְרוֹ. אֲדַמוֹר הַזְקֵן הִתְבַּטָּא, כִּי שָׁעוֹת אֵלּוֹ הָיוּ קָשִׁים לוֹ יוֹתֵר מִכָּל הַמְאָסֵר (53 יוֹם).

בְּיוֹם כ' כֶּסֶלּוֹ תַשמ"ו - הַחֲלָה שְׁמִיעַת הַעֲדוּיֹת בְּמִשְׁפַּט הַסְּפָרִים.

בְּיוֹם כ"ו כֶּסֶלּוֹ תַקנ"ז - סֵפֶר הַתַּנְיָא הָרֵאשׁוֹן הִגִּיעַ לְאֲדַמוֹר הַזְקֵן.

בְּיוֹם כ"ו כֶּסֶלּוֹ תַרכ"א - אֲדַמוֹר הָרַש"ב הִכְנִס לְבְרִיתוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אֲבִינוּ.

בְּיוֹם (לְגַרְסַא רֵאשׁוֹנָה:) כ"ז כֶּסֶלּוֹ / (לְגַרְסַא שְׁנִיָּה:) כ"ט כֶּסֶלּוֹ תַקס"א - שְׁחַרְר אֲדַמוֹר הַזְקֵן מִמְאָסְרוֹ הַשְּׁנִי (בְּכ"ד תְּשַׁרִי תַקס"א) בְּפֶטֶרְבוֹרְג.

חֲדָשׁ כְּסֵלוֹ הַחֲסִידִי

חֲדָשׁ הַגְּאֻלָּה

חֲדָשׁ כְּסֵלוֹ הֵנּוּ הַחֲדָשׁ הַשְּׁלִישִׁי בְּחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה. בְּעִקְבוֹת הַיּוֹתוֹ הַחֲדָשׁ הַמְּלֵא בְּיוֹתֵר בִּימֵי חֲב"ד, הוּא נִקְרָא גַם חֲדָשׁ הַגְּאֻלָּה וְהַחֲדָשׁ הַחֲסִידִי. בְּהַקְשֵׁר לְחֲדָשׁ זֶה יְשָׁנָה הוֹרָאָה מֵהַרְבֵּי, לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם מִימֵי חֲדָשׁ זֶה תּוֹרָה מְכֹל אֶחָד מֵהַנְּשִׂאִים, הַחֵל מֵהַבְּעַל-שֵׁם טוֹב. וְזֶהוּ לְשׁוֹן הַרְבֵּי בְּשִׂיחוֹת שְׁנַת ה'תשמ"ט:

"כָּל יוֹם דְּחֲדָשׁ כְּסֵלוֹ יִלְמְדוּ כָּל אֶחָד וְאַחַת, אֲנָשִׁים נָשִׁים וְטוֹף, עֵנִיץ בְּתוֹרַת הַחֲסִידוּת, מִתּוֹרָתָם שֶׁל כָּל אֶחָד מִרְבוֹתֵינוּ נְשִׂאֵנוּ..."

א' כְּסֵלוֹ - רֵאשׁ חֲדָשׁ

רֵאשׁ חֲדָשׁ כְּסֵלוֹ תשל"ח

בְּיוֹם רֵאשׁ-חֲדָשׁ כְּסֵלוֹ תשל"ח – כְּבוֹד-קִדְשֵׁת אֲדֹמו"ר נְשִׂיא דוֹרְנוּ יֵצֵא לְרֵאשׁוֹנָה מִ770 לְבֵיתוֹ שֶׁבְּרַחוּב פְּרוֹזִינְט, לְאַחַר הָאֲרוֹעַ בְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה תשל"ח. בְּשִׁמְחַת-תּוֹרָה שְׁנַת תשל"ח עָבַר הַרְבֵּי הַתְּקַף-לֵב בְּאֲמִצֵּעַ ה'הַקְּפוֹת'. מֵאֵז, בְּמִשְׁפָּךְ לְמַעְלָה מִחֲדָשׁ יָמִים, לֹא רָאוּ הַחֲסִידִים אֶת הַרְבֵּי וְרַק שָׁמְעוּ אֶת קוֹלוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּמַעְרַכַת הַכְּרִיזָה שֶׁל 770.

בְּרֵאשׁ-חֲדָשׁ כְּסֵלוֹ יֵצֵא הַרְבֵּי בַּפֶּעַם הַרֵאשׁוֹנָה מִחֲדָרוֹ הַקְּדוֹשׁ וְנִסְעַ לְבֵיתוֹ. אֶת הַשְּׂמִחָה שֶׁשָּׂרְרָה בִּ770 אֵין לְתֹאֵר בְּמַלְיָם. חֲסִידִים רַבִּים פָּנוּ לְעֶרְךָ מִחֲדָשׁ ו'לְהַשְׁלִים'

את ה'הקפות' של שמחת-תורה שנקטעו על-ידי הארוע, ומארש מיוחד חבר ביום זה. מני אז הפך יום זה ליום חג ושמחה, ובהיכלי 'ישיבות תומכי תמימים' וב-770 מתקיימים רקנדי שמחה והתועדויות חסידיות.

ראש חודש כסלו תרנ"ח

ביום ראש-חודש כסלו תרנ"ח – נולד הרב שמריהו גוראריה (הרש"ג), חתנו של הרבי הרי"צ וגיסו של הרבי נשיא דורנו.

הרב שמריהו גוראריה נולד בקרמנצ'וג, למד ב'תומכי תמימים' ליובאוויטש וביום י"א סיון תרפ"א בא בקשרי נשואין עם בת אדמו"ר הרי"צ. מאז גר כל השנים סמוך לאדמו"ר הרי"צ, ומאז נשואיו נכנס לעבודת הפלל. הרש"ג נתמנה על-ידי אדמו"ר הרי"צ ל'מנהל פעל' ויושב-ראש מרכז ישיבות תומכי-תמימים ליובאוויטש העולמית, תפקיד אותו מלא במסירות במשך שנים רבות, עד ליומו האחרון.

היה מקשר בכל נפשו לרבי, ובהתועדויות ישב לצדו.

הרש"ג נפטר ביום ו' אדר-א תשמ"ט, ולקראת השנה הראשונה לפטירתו, הורה הרבי להוציא מאמר לכבוד היארצייט.

בשנת תשנ"ב, בליל ז' אדר-ראשון, הרבי דבר שיחה מפלאה במקום חלקת הדולרים – אודות הרש"ג שהיה מנהל-פעל של 'תומכי תמימים', ואף הוסיף למוד משמו "שמריהו", שמורה על ששמר את כל הענינים. הרבי אמר עוד באותה שיחה כי כל תלמידי 'תומכי תמימים' בכל קצוי תבל הם תלמידי.

בכל ימי האבל התפלל הרבי בביתו. כמו-כן, הורה להדפיס מהדורה מיוחדת של תנאי לעלוי נשמתו, ושההדפסה תסתיים בתוך ימי השבעה. הרבי השתתף בהקמת המצבה על קברו.

מנוחתו כבוד בבית-החיים על-שם מונטיפיורי בני-יורק, בסמוך לאהל הקדוש.

ב' פסלו

ב' פסלו ה'תשמ"ח

ביום ב' פסלו תשמ"ח – הספרים שנגנבו מספרית ליובאוויטש החזרו ל-770, לאחר פסק הדין מיום ה' טבת תשמ"ז.

ביום ה' בטבת תשמ"ז פסק בית-המשפט כי ספרי הרבי הרי"צ (שנגנבו על-ידי גורמים מסתמים) שיכים לחסידים, וממילא הם צריכים לשוב למקומם הטבעי – בספרית אגדת-חסידים-ב"ד אשר ב-770. הספרים נגנבו כשנתים קודם לכן והרבי נלחם וזעק על כף בתקף. הרבי אף התבטא, כי מי שמחזיק בספרים אלו מחזיק בביתו "א לעבעדיקע באמבע" (=פצצה חיה).

לאחר הנצחון, שמחו החסידים ב'770' שמחה גדולה, ורקדו במשך כל הימים שלאחר מכן. פחצי שנה קודם לכן כבר החלו להאסף בקבוקי 'משקה' ובתימים שלאחר הנצחון הם הגיעו לידי שמוש...

לאחר כמה ימי שמחה ורקודים, עורר הרבי בחריפות על-כף שרק רוקדים ושמחים ולא לומדים. הרבי התבטא אז, שצריכה להיות הוספה בלמוד התורה לאחר כזה נצחון ולא להפך, שכן 'דידן – דהספרים – נצח'.

גם את יום ב' פסלו, שבו החזרו הספרים, קשר הרבי להוספה בלמוד בספרים אלו ובספרי הקודש בכלל.

הרבי התבטא:

"המורם מפל האמור בנוגע לפעל – שמכאן ולהבא צריה לבוא לידי חזק הוספה בלמוד התורה ביתר שאת וביתר עז, וזהו 'אבן הפתח' לנצחונם האמתית של הספרים, 'דידן (דהספרים) נצח'".

ג' פסלו

ג' פסלו ה'תרפ"ט

ביום ג' פסלו תרפ"ט – כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו בא בקשורי השדוכין עם מרת חיה-מושקא שניארסון בעיר ריגא.

מספר פי פאשר בקש אדמו"ר הרי"צ אשרות-יציאה מרוסיה – כמה שנים קדם לחתונה – כתב בין בני משפחתו, אותם הוא רוצה להוציא, גם את הרבי כ'מיעד להיות חתן". הפקיד הממנה שאל את הרבי הרי"צ: "הרי תוכל למצא חתן אחר?".

הרבי הרי"צ ענה לו: "חתן כזה לא אוכל למצא באף מקום!"

ה' פסלו

ה' פסלו תקס"ד

ביום ה' פסלו תקס"ד – אדמו"ר הצמח-צדק נשא עם בת-דודתו מרת חיה-מושקא שניארסון.

ט' פסלו

ט' פסלו תקל"ד

ביום ט' פסלו תקל"ד – נולד אדמו"ר האמצעי, השני בשושלת חב"ד.

תעודת זהות:

שם: רבי דב-פער.

פנוי: האדמו"ר האמצעי.

הלכותו: ט' כסלו תקל"ד.

הסתלקותו: ט' כסלו תקפ"ח.

עיר מגורים עקרית: ליובאוויטש.

הוריו: כבוד קדשת אדמו"ר הזקן והרבנית סטערנא.

נטמן: בעיר ניוז'ין.

לדתו

לאחר 14 שנה מיום חתנתו של אדמו"ר הזקן, בהן נולדו לו רק בנות. בקש ברכה ממורו, המגיד ממזריטש שיזכה לבן. אמר המגיד לאדמו"ר הזקן: "במה יזכה נער את אורחו" – על-ידי הכנסת אורחים זוכים שיולד נער".

לפני הסתלקותו גלה לאדמו"ר הזקן את הסדר של "שלום בן זכר" ואמר לו שיולד לו בן, שיקרא לו על שמו. "ובלילה לפני הברית, זכר ותזכיר את שאמרתי לך הלילה".

שנה לאחר מכן, ביום ט' כסלו תקל"ד, נולד רבי דובער – אדמו"ר האמצעי – הנקרא על-שם המגיד ממזריטש. ובליל הברית, בנוכחות רבי מנחם-מענדל מויטבסק ורבי אברהם מקליסק, הזכיר אדמו"ר הזקן את אשר אמר לו רבו.

בפעם הראשונה שרחצו את התינוק, נתן האדמו"ר הזקן חתיכת בד מיחדת שהיתה שמורה אצלו בכדי לעטף בה את הילד דובער.

נשואיו

אביו בחר עבורו שדוה, את בתו של מלמד עני מהעירה יאנאוויטש, שהתאונן בפניו כי ראשו טרוד כיצד יחתן את שלשת בנותיו שהגיעו לפרקן, ועל-כן אינו יכול

להתפלל בכונה הנדרשת מחסיד.

אדמו"ר האמצעי שהשתוקק לשמע את דרושי החתנה שיגיד אביו, רצה שהשדוף יבוא לפעל במהירות האפשרית. ובגיל 14, בשנת תקמ"ח, נשא את הרבנית שיינא לאשה.

קבלת הנשיאות

לאחר הסתלקותו של אדמו"ר הזקן בכ"ד טבת תקע"ג, אף טבעי היה כי בנו הבכור, אדמו"ר האמצעי, ימלא את מקומו. ואכן, החסידים רבם ככלם היו תמימי-דעים כי אדמו"ר האמצעי הוא הרבי ממלא-המקום. בפתובים לא מזכר דבר על סרוב פלשהו מצד אדמו"ר האמצעי.

בתקופה שלאחר ההסתלקות, שהה תקופה מסימת בעיר קרמנצ'וג שברוסיה הלבנה (כיום באוקראינה), כיון שמחמת המלחמה הבתים של משפחת אדמו"ר הזקן בליאוזנא עלו באש ונשרפו עד תם.

בשלישת החדשים הראשונים שלאחר ההסתלקות, קמה התעוררות גדולה בין חסידי חב"ד בכל מדינת רוסיה. חסידים בכמה ערים מרכזיות ברוסיה שלחו משלחת אל אדמו"ר האמצעי ובקשו ממנו שיקבע את דירתו באחת הערים שברוסיה. חסידי רוסיה הלבנה גם הם שלחו משלחת לבקש את הרבי לשוב לרוסיה הלבנה ולקבוע בה את משכנו באחת מהערים שימצא לנכון.

המשלחת מרוסיה הלבנה גברה, ולאחר חג השבועות תקע"ג עזב אדמו"ר האמצעי את קרמנצ'וג, והחל במסע מיוחד לרוסיה הלבנה – מסע שהיה את קבלת הנשיאות בפעל, מעין "מסע הכתרה".

מסע ההכתרה

כשלישה חדשים ארך מסעו של אדמו"ר האמצעי מעיר לעיר עד בואו לויטבסק. אל המסע הצטרפו חסידים רבים שהתלוו לרבי כל הדרך הארכה. בכל מקום שהגיע, אמר הרבי מאמרי חסידות עמקים וקבל חסידים ל'חידות'. בכל אתר ואתר התקבל הרבי בכבוד גדול לא רק על-ידי יהודים, כי אם גם על-ידי פקידי ממשל ואנשי המשטרה שקבלו הוראה ממשרד הפנים, להזר בכבודו של הרבי – בנו של רבנו

הזקן, שעשה רבות לטובת ארץ המולדת, בכך שסייע במאמץ המלחמה כנגד נפוליון הצרפתי.

בתם המסע בחר אדמו"ר האמצעי למקום מגוריו את העירה ליובאוויטש, אליה הגיע יחד עם אלפי חסידים, ביום הבהיר ח"י אלול תקע"ג. מליובאוויטש החלה תורתו לפוץ בכל ערי רוסיה הלבנה וליטא, ומספר הנוסעים לליובאוויטש הלך וגדל. לשמחתם של החסידים לא היה קץ.

הרחבה בתסידות

שנה חלפה מאז שקבע את מקום מגוריו בליובאוויטש, ורבים מזקני החסידים שהסתופפו אצל אביו, אדמו"ר הזקן, החלו להגיע אליו לשמע ממנו חסידות. כלם היו מלאי התפעלות מהנהגתו של הרבי החדש, שכן אדמו"ר האמצעי היה אומר חסידות בשפע רב, כדרך בקדש. לעתים היה אומר חסידות מספר פעמים באותה שבת, ובכל פעם כמה שעות. בחג השבועות של אחת השנים, אמר הרבי 11 פעמים חסידות ביום אחד! ועל כך אמר לו דודו, רבי יהודה ליב (אחיו של אדמו"ר הזקן): "לאו כל מוחא סביל דא" (=לא כל מוח סובל זאת).

בימי נשיאותו התרבה מספר החסידים, הכפל ושלש לעצמת מספרם בימי רבנו הזקן. זקני החסידים ספרו כי בשנה הראשונה לנשיאותו נתוספו ברוסיה הלבנה לבדה חמש-עשרה אלף חסידים, ובשנה השנייה, תקע"ה, כל פלך צ'רניגוב הפך למרכז חסידות ליובאוויטש.

בית כנסת חב"ד בחברון

כאשר עלו חסידי חב"ד לחברון, בשנת תקפ"ג, קנה האדמו"ר האמצעי חדר או שנים מחדריו של בית הכנסת הספרדי 'אברהם אבינו', והקצו אותם לבית כנסת מיוחד עבור חסידי חב"ד.

בית כנסת אדמו"ר האמצעי בחברון הוא בית הכנסת החב"די העתיק ביותר בעולם.

ט' כסלו תקפ"ח

ביום ט' כסלו תקפ"ח – אדמו"ר האמצעי נפטר בהיותו בעיר גיז'ין ושם מנוחתו כבוד.

תולדותיו – לעיל ביום ט' כסלו תקל"ד.

הסתלקותו

אדמו"ר האמצעי רמז לחסידים על הסתלקותו באמרו כי מרמזות גזרות על שנת תקפ"ח, ופעם אמר כי אביו נלקח לפטרבורג (בפעם השנייה) בגיל 54 ואז בחר ביסורים וכפי הנראה השאיר לו את האפשרות השנייה – הסתלקות.

לאחר הימים הנוראים, בחזרתו לליובאוויטש, חלה ונאלץ לשהות בגיז'ין. חליו התגבר וכאשר נגעו בו היה מתעלף, כך עד ח' כסלו. אז רצה לכתב חסידות בעניני חנכה וכיון שלדבריו כל העולם שרוי בצער, לא רצה להתענג ועל-כן לא כתב. אמר לחסידיו ללכת לבתיהם בשמחה ולומר "לחיים". בלילה התעלה רבות, בקש להלבישו כתנת לבנה, פניו האדימו והחל לשבח וללמד זכות על כלל ישראל. הוא בקש שוב מהחסידים להיות שמחים, כי השמחה ממתקת דינים.

ביום רביעי, ט' כסלו תקפ"ח, התחיל לומר חסידות על הפסוק "אחרי ה' תלכו" בהתלהבות עצומה, לפני עלות השחר סים במלים "כי עמך מקור חיים מחיי החיים" והסתלק בגיל 54.

הרבי הרי"צ כותב, כי הסתלקות שפזו לא מצינו מימי רבי שמעון בר-יוחאי.

תורתו

בדרך כלל, נהג אדמו"ר האמצעי לומר חסידות בהמשכים פעמים בשבת, ולפעמים שלש פעמים באותה שבת, כאשר בכל פעם ארץ הדבר בין שלשת רבעי השעה לשעה. ביום-כפור היה אדמו"ר האמצעי אומר שלש פעמים חסידות: בערב יום-הכפורים בבקר, לאחר תפלת שחרית (בערב יום-כפור נהגו להתפלל מקדם מאוד), מוצאי יום-כפור, ולמחרת יום-כפור לפני התפלה.

מנהגו של אדמו"ר האמצעי היה להוציא בכתב את דרושיו בסמיכות לזמן אמירתם. כנראה לכן לא קנימים הרבה 'הנחות' שכתבו שומעי דבריו ממאמריו. וכיון שבהזדמנויות רבות לא מסר את רשימת דברי עצמו, אלא את ההנחה שלו ממאמר אביו אדמו"ר הזקן שעליו היה מיסד המאמר שלו – חסרים החדושים שהוסיף אדמו"ר האמצעי באותם מאמרי אביו שחזר אז.

ברב מאמריו שכתב בעצמו דיק אדמו"ר האמצעי בדרך כלל לכתב בסגנון של דרוש אביו רבנו הזקן, שעליו מיסד מאמרו, ובין הדברים להוסיף את באוריו והסבריו. סגנונו בדבור לא היה דוקא בסגנון דרוש אביו אדמו"ר הזקן, אלא היה מאריך הרבה בהסברת הענינים בסגנונו המיוחד לו.

ספרי אדמו"ר האמצעי

ספרי אדמו"ר האמצעי מתחלקים לשני חלקים – החלק שהדפס בימי חייו, והחלק שהדפס לאחר הסתלקותו. חלק גדול מהדרושים שאמר אדמו"ר האמצעי, הדפסו בהוראתו בספרים שהוציא לאור במשך שנות נשיאותו, וכנראה שנה סגנונם לסגנון של ספר לפני ההדפסה, ואלה הם (על סדר הדפסתם):

- 1) שער התשובה והתפלה, חלק א (תקע"ז). 2) שער התשובה והתפלה, חלק ב (תקע"ח). 3) דרך חיים (תקע"ט). 4) נר מצוה ותורה אור, שער האמונה ושער היחוד (תק"פ). 5) אמרי בינה (תקפ"א). 6) עטרת ראש (תקפ"א). 7) שערי אורה (תקפ"ב). 8) תורת חיים בראשית חיי שרה (תקפ"ו).

ספרים שהדפסו לאחר הסתלקותו

- 9) תורת חיים תולדות ויחי (תרכ"ו). 10) פרוש המלות (תרכ"ז). 11) תורת חיים שמות (תש"ז). 12) סדרת מאמרי אדמו"ר האמצעי – על התורה, נ"ך, דרושי חתנה וקונטרסים (י"ח כרכים – תשמ"ה-תשנ"א).

תמונת אדמו"ר האמצעי

מפל אדמו"רי חב"ד, אדמו"ר האמצעי הוא היחיד שאין בנמצא תמונה או ציור ממראה פניו.

ב'י כסלו תשד"מ אמר הרבי שיחה בענין:

"ולחעיר - אודות דבר פלא בענין ציור בעל השמועה: מפל נשיאי חב"ד - ישנה תמונה שעל-ידיה נקל לצייר במחשבה את דמות דיוקנם, החל מתמונתו של אדמו"ר הזקן - כפי שנתפרסם ונדפס על-ידי כבוד קדשת מורי וחמי אדמו"ר נשיא דורנו . . ועל-דרך זה ישנם תמונותיהם של רבותינו נשיאינו שלאחריו, עד לנשיא דורנו - מלבד אדמו"ר האמצעי, בעל הגאולה, שמופנו לא נשארה תמונה.

והנה, מפיון שישנו הצויי "יהא רואה בעל השמועה פאלו הוא עומד פנגדו" - הרי לא יתכן שבהעדר תמונתו של אדמו"ר האמצעי לא יוכלו, חס-ושלום, לקיים צויי זה.

והבאור בזה: ידוע מאמר רבותינו זכרונם-לברכה, שעל-ידי למוד התורה נפעל הענין ד"אותי אתם לוקחים", וטעם הדבר - מפיון ש"אנא נפשי בתבית יחבית", הינו, שהקדו-ש-ברוך-הוא הכנים את עצמותו ומחורתו בתורה, ולכן, על-ידי למוד התורה - לוקחים את עצמותו ומחורתו יתברך.

ומפיון ש"צדיקים דומים לבוראין" - יש לומר שהענין ד"בעל השמועה עומד פנגדו" נפעל (גם) על-ידי ההתבוננות בתורתו של הצדיק, מפיון שהצדיק הכנים את עצמותו ומחורתו בתורתו - "אנא נפשי בתבית יחבית", וזאת - גם ללא תמונתו, על-דרך ובדגמת הענין ד"אותי אתם לוקחים", אף שאין לו גוף ולא דמות הגוף".

מושפחתו

אביו: אדמו"ר הזקן. אמו: הרבנית סטערנא.

רעייתו: הרבנית שיינא.

בניו: רבי ברוך. רבי מנחם-נחום.

בנותיו: הרבנית שרה (נפטרה בנעוריה). הרבנית ביילא. הרבנית חיה-מושקא (אשת אדמו"ר הצמח-צדק). הרבנית דבורה-לאה. הרבנית ברכה. הרבנית מנוחה-רחל. הרבנית שרה. הרבנית אסתר-מרים.

י' כסלו

י' כסלו תקפ"ז

ביום י' כסלו תקפ"ז – אדמו"ר האמצעי יצא לחרות ממאסרו בויטבסק.

הופחה על ה"מעמד"

מאסרו של אדמו"ר האמצעי נסוב סביב הופחה על מעמדו של ה"מעמד" והסדרתו על-פי החק. – "מעמד" הוא כסף אותו שולחים החסידים כחק קבוע, מדי חדש בחדשו, עבור האדמו"ר. בכך, משתתפים החסידים השולחים את דמי ה"מעמד" בעבודת הקדש ומשפיעים על עצמם שפע ברכה והצלחה.

תרגום מסלף

בכתב המלשינות נגד אדמו"ר האמצעי נטפל המלשין לדמי-מעמד אלו. הוא טען כי החסידות רודפת בצע ועושקת את כספי מאמיניה התמימים...

אל המלשינות הזאת צרף מכתב של רבנו אודות חלקת מעמד-בית הרב משנת תקע"ד, וממנו נסה להוכיח כי רבנו אוסף מהחסידים סכומים אדירים כדי להשתמש בהם להנאותיו האישיות! למכתב זה צרף המלשין את רשימת כל החסידים שנתנו דמי-מעמד עוד בזמן רבנו הזקן.

אסוף דמי המעמד שנערך אז, הקדש לשקום בית הרב בליובאוויטש, מאחר שכל בית הרב בליאדי נשרף עד לאפר אחרי בריחת אדמו"ר הזקן מפני נפוליון. סך כל הכסף שנאסף למטרה זו היה 35,000 רובל כסף.

בסוף השנה הראשונה להסתלקות רבנו הזקן, בחדש טבת תקע"ד, סדר רבנו את חלקת המעות, עבורו ועבור כל אחד מצאצאי רבנו הזקן. את החלוקה הזאת סדר על-ידי אחד מגדולי החסידים ר' פינחס שיק משקלוב, ויחד אתו מנה את החסידים ר' שלמה פרידעס ור' זלמן רויזעס משקלוב, להשגיח על החלוקה.

המלשין טען שבחלקה זו נאספו 140 אלה רובל כסף, ואזמו"ר האמצעי חלק מתוכם רק 35 אלה. רבנו השיב שבודאי יש טעות ושקר בתרגום הקטע הזה, ובקש מהחוקרים שיתנו לו את המקור, שממנו יוכל להוכיח, שמעולם לא אסף אז יותר מ-35 אלה רובל, ואותם הוא חלק.

החוקרים נענו לבקשתו, הקטע הזה העתק בהעתקה מדיקת ותרגם מחדש לרוסית על-ידי המתרגם של רבנו, החסיד ר' יהודה יפה. על-פי תרגום מדיק זה הוכיח רבנו, שברורה בו הכוונה, שמעולם לא אסף אז יותר מ-35 אלה רובל.

דבר זה היה ידוע גם לפני גלוי התיק, אשר לפי המלשינות אסף רבנו עוד כמאה אלה רובל שלא נתברר מהיכן באו ולהיכן אלו. גם היה ידוע אשר רבנו הוכיח כי יש כאן סלוף וכי מעולם לא אסף סכום זה.

השמועש בכספים

בזה לא הסתפקו החוקרים, ורצו לדעת בדיוק מהיכן נאסף הכסף ולמה השתמשו בו, שהרי על-פי חקת היהודים של שנת תקס"ה, אסור לרב לגבות כספים מהקהל כדי להעשיר את עצמו, מלבד המשפחת שלו הקצבה.

רבנו השיב, ששני שלישים מהכסף חלק בין בני משפחתו, צאצאי רבנו הזקן, אשר במשך ימי מלחמת נפוליון התרוששו מכל נכסיהם ובתייהם ונשארו חסרי-כל. ושליש מהכסף לקח עבור בניית ביתו ובית-כנסת בליובאוויטש ולקנות ספרים, אחרי שהתרושש מהכל בעת מלחמת נפוליון.

שוב שאלוהו כמה כסף עלתה בניית בית-הכנסת בליובאוויטש וקניית הספרים, והשיב בפרוט: סך-הכל עלה כ-11 אלה רובל, שחלקו בא מתוך 35 אלה הרובלים הנזכרים לעיל וחלקו מתרומות שנאספו בשנים הבאות.

החוקר מנגיע לליובאוויטש

שלחו אם-כן חוקר מיוחד לליובאוויטש לראות אם הפרטים תואמים את המציאות, הוא דבר שם עם תושבי המקום שאינם חסידי רבנו, הם אמתו את המספרים, אבל הוא עדין היה בספק אודות אמתות דיוק הסכומים.

שוב נשאל רבנו באיזה אופן נגבים מעות ה'מעמד' ואם הגביה מהחסידיים נעשית

מִרְצוֹנָם הַטוֹב. וְהַשִּׁיב שְׁלֹאֲחֵר הַסְתַּלְקוֹת כְּבוֹד־קִדְשָׁת אָבִיו אֲדִמוֹ"ר הַזֶּקֶן, בְּשָׁנַת תַּקְע"ג, נִשְׁאַר בְּקֶרְמֵנְצ'וֹג, וּפְנּוּ אֵלָיו הַחֲסִידִים בְּבִקְשָׁה שְׁיִחְזוֹר לְרוֹסְיָה הַלְּבָנָה. הֵם קִבְּלוּ אֵז עַל עֲצָמָם אֶת בְּנֵית בֵּיתוֹ וּבֵית בְּנֵי הַמְשַׁפָּחָה וּמִשְׁכָּרְתוֹ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נֶאֱסְפוּ כ־35 אָלֶף רוּבֵל, וְאַחֲרֵי כֵן נֶאֱסְפִים בְּמִשְׁךָ שָׁנָה 14-10 אָלֶף רוּבֵל, אֲשֶׁר 35% מֵהֶם הוּא לְוָקָח לְהוֹצֵאוֹתָיו וְהַשְׁאָר מִחֶלֶק בֵּין שְׁאָר צְאָצְאֵי כְּבוֹד־קִדְשָׁת אֲדִמוֹ"ר הַזֶּקֶן.

הַחֻקִּים לֹא סָמְכוּ עָלָיו בְּזֶה, וּבְמִשְׁךָ חֲדָשִׁי הַקָּיִץ נִשְׁלַחָה הוֹרָאָה לְעִירוֹת קֵאֶפּוֹסֵט, אֶרְשָׁא, שְׁקֵלוֹב וּמוֹהִילוֹב, לְחַקֵּר אֶת הַחֲסִידִים בְּעִירוֹת הָאֵלוּ וּלְבַרֵּר אִם אֲמָנָם הֵם הַזְּמִינּוּ אֶת רִבְנּוֹ לְבוֹא מְקֶרְמֵנְצ'וֹג לְהַתִּישֵׁב בְּרוֹסְיָה הַלְּבָנָה. הַחֲסִידִים אֲשֶׁרוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

סוֹף כָּל סוֹף הַתְּבַרֵּר בְּכָל הַחֻקִּירוֹת, כִּי כָּל דְּבָרֵי רִבְנּוֹ נְכוֹנִים הֵם, וְעַל־פִּי זֶה זָפָה מִכָּל אֲשֶׁמָה עַל־יְדֵי בֵּית־הַמְשַׁפָּט הָעֵלְיוֹן בְּפֶלֶךְ מוֹהִילוֹב.

בְּחֻקִּירוֹת הָאֵלוּ נִתְבַּרֵּר שְׁכָל הַ"מְעַמָּד" שֶׁנִּתְּנּוּ הַחֲסִידִים לְרִבְנּוֹ הֵיָה בְּנִדְיבוֹת וְלֹא עַל־פִּי אִיזוּשָׁהוּ הַכְּרַח אוֹ הַטְּלַת מִסִּים, וְאֲשֶׁר רִבְנּוֹ לֹא הֵיָה רַב רְשָׁמִי שֶׁנִּבְחַר עַל־יְדֵי הַקְּהֵלָה וּמִקְבֵּל מֵהֶם מִשְׁכָּרְת, וְאֲשֶׁר מִשְׁתִּי סְבוֹת אֵלוּ אֵין תְּמִיכַת הַחֲסִידִים הָאֵלוּ סוֹתֶרֶת אֶת חֻקַּת הַיְּהוּדִים שֶׁל שְׁנַת תַּקס"ה, הָאוֹסֶרֶת עַל הָרַב לְגַבּוֹת כְּסָפִים מִהַקְּהֵל כְּדִי לְהַעֲשִׂיר אֶת עֲצָמוֹ, מִלְּבַד הַמְשַׁכָּרְת שֶׁלוֹ הַקְּצָבָה.

"דְּרִדוֹר הָעָם הַיְּהוּדִי"

אִךְ עֲדִין לֹא הֵיָה זֶה סוֹף־פְּסוּק בְּפִרְשֵׁיהֶ: הַמוֹשֵׁל חֲבוֹנְסְקִי עֲרַעֵר עַל פְּסַק־הַדִּין שֶׁל בֵּית־הַמְשַׁפָּט הָעֵלְיוֹן בְּמוֹהִילוֹב לְפָנֵי הַסֵּנֵט הָעֵלְיוֹן בְּפֶטֶרְבוֹרְג, וְטָעַן אֲשֶׁר סוֹף כָּל סוֹף, אִסּוּף סְכוּמִים בְּלִתִּי־קְצוּבִים לְבֵית הָרַב, יְכוּל לְהִבְיֵא לְהַתְּרִשְׁלוֹת הָעָם הַיְּהוּדִי וּלְהַתְּדַרְדְּרוֹתָם לְמַעֲשִׂים אִסּוּרִים וּלְהַפְּסֵקַת תְּשֻׁלוּמֵי הַמִּסִּים לְמַמְשָׁלָה. אֲשֶׁר לְכוֹן, חִיבִים לְאַסֵּר אֶת הַנְּהַג הַזֶּה בַּחֵק, וְלַעֲנֹשׁ אֶת מְבַצְעֵי הָאִסּוּף.

הַסֵּנֵט הָעֵלְיוֹן דָּחָה אֶת עֲרַעוֹרוֹ שֶׁל הַמוֹשֵׁל וְקִבֵּל אֶת נְמוּקֵי הַחֲלֻטָּה בֵּית־הַמְשַׁפָּט הָעֵלְיוֹן בְּמוֹהִילוֹב, לְזָכוֹת אֶת רִבְנּוֹ מִכָּל אֲשֶׁמָה, בְּהַנְּהִיגָה זוֹ שֶׁל קְבֻלַּת מְעוֹת 'מְעַמָּד'.

הַזְּכוּי הַסּוֹפִי הַזֶּה נִתֵּן עַל־יְדֵי הַסֵּנֵט הָעֵלְיוֹן בְּכ"א כְּסֵלוֹ תַּקפ"ח, יָמִים אַחֲדִים אַחֲרֵי הַסְתַּלְקוֹת רִבְנּוֹ בְּט' כְּסֵלוֹ תַּקפ"ח; וְאֲכֹן, הַנְּהַגַּת תְּמִיכַת בֵּית הָרַבִּי עַל־יְדֵי מְעוֹת 'מְעַמָּד' עִגֵּן בַּחֵק הַצָּאֵרִי, וְהַחֲסִידִים יָכְלוּ לְהַמְשִׁיךְ לְקַיָּם אֶת הַמְּנַהֵג הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, עַד סוֹף יָמֵי שְׁלִטוֹן הַמְּלוּכָה בְּרוֹסְיָה.

י"א פסלו

י"א פסלו ה'תרפ"ט

ביום י"א פסלו תרפ"ט - כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו עָלה לתורה
במנין כבוד-קדשת אדמו"ר הרי"צ ("אופרופעניש"), ב'שבת חתן' שלו, בעיר ריגא.

י"ג פסלו

י"ג פסלו ה'תקס"ח

ביום י"ג פסלו תקס"ח - הרב ברוך, נכד אדמו"ר הזקן, התחמו.

י"ג פסלו ה'תשמ"ו

ביום י"ג פסלו תשמ"ו - בית-המשפט הפדרלי בארצות-הברית פסק ש'כבוד
קדשת אדמו"ר נשיא דורנו פטור מלבוא להעיד בבית-המשפט.

בתחלה, דרשו "הצד שכנגד", אלו שנלחמו ברבי ב'משפט הספרים', שהרבי
בעצמו יעיד במשפט. הרבי מצדו הסכים לכך, אך התבטא: "מזה יאמרו הבחורים?".

ביום י"ג בכסלו, הסכים השופט לכך שהרבי אינו אדם רגיל והוא אינו צריך
להעיד במשפט, על-דרך הנאמר "המלך אינו מעיד ואין מעידין אותו".

המאָרע נחגג ב-770 בשמחה גדולה, ונגונים מיוחדים חברו לכבוד היום. הרבי
הביע קורת-רוח רבה מִכָּף.

י"ד כסלו

י"ד כסלו תרפ"ט

ביום י"ד כסלו תרפ"ט – כבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו נשא לאשה את מרת חיה-מושקא שניאורסון, בחצר ישיבת 'תומכי תמימים' בורשה. לחתנה הגיעו גדולי האדמו"רים והרבנים באותה תקופה.

שני סוגי הזמנות הוכנו לחתנה זו: הרגילה – לאלו שיכולים להגיע לחתנה, ונוספת – לחסידים ברוסיה שאינם יכולים להגיע לחתנה, ובה נכתב: "אשר גם מרחוק יואילו לשמח עמנו".

גם הוריו של הרבי, רבי לוי-יצחק והרבנית חנה, לא יכלו לצאת מרוסיה ולהגיע לחתנה, אף הם חגגו את החתנה במקומם יחד עם החסידים במקום בשמחה ובהתרוממות.

נסח ההזמנה (הרגיל) מחתנה זו, הוא-הוא נסח ההזמנה בו משתמשים פיום כל חסידי חב"ד להזמנות שמחות הנשואין.

בשנת תשי"ד החל הרבי להתועד ביום זה. הרבי אמר שיום זה הוא "שקשר אותי עמכם (החסידים) ואתכם עמי".

ט"ו כסלו

ט"ו כסלו ה'תק"י

ביום ט"ו כסלו תק"י – אדמו"ר הזקן, בהיותו בן 5 שנים, התקבל כאחד מ'החברה קדישא', בעירה ליאזנא.

י"ח כסלו

י"ח כסלו ה'תרל"ז

ביום י"ח כסלו תרל"ז – אדמו"ר יוסף-יצחק שניאורסון, בנו של אדמו"ר הצמח-צדק, נפטר ומנוחתו-כבוד בעיר אורו"ש.

המגיד ממזריטש

י"ט כסלו תקל"ג

ביום י"ט כסלו תקל"ג – המגיד ממזריטש נפטר ומנוחתו-כבוד בעיר אַניפּוֹלי.

תעודת זהות:

שם: רבי דב-בער.

כנוי: המגיד ממזריטש.

הלדתו: כ"ח באב ה'תס"ד.

הסתלקותו: י"ט בכסלו ה'תקל"ג.

עיר מגורים עקרית: מזריטש.

רבותיו: ה'פני יהושע' והבעל-שם-טוב הקדוש.

ספריו: מגיד דבריו ליעקב, אור תורה.

ממזריטש למזיבוז'

בלוקטש העיר, חי מלמד בשם רבי אברהם. עני ואביון היה רבי אברהם, אך יחוס רם ונשא היה לו: מגלת יוחסין שכנה בביתו, ובה מיחס הוא בן-אחר-בן עד לאמורא

הגדול, רבי יוחנן הסנדלר.

בשנת ה'תס"ד נולד לו בנו, שנקרא – דב־בער. מילדותו הפליא דב־בער את הכל בכשרונותיו הגאונים. בשרפה שפרצה בביתם וכלתה את מגלת היוחסין העתיקה, נחם דב־בער הקטן את אמו: "אל תצטערי, יחוס חדש יתחיל ממני והלאה..."

רב העיר אשר הפיר בכשרונותיו המיוחדים של הילד, הציע לרבי אברהם לשלח את בנו המיוחד ללבוב הגדולה, שם כהן פאר הגאון בעל 'פני יהושע'. רב העיר היה חתנו של ה'פני יהושע', וסדר לעלוי הצעיר שיוכל ללמד אצל חותנו הגדול.

לאחר נשואיו, נקט אמונות אבותיו בידי, ושמש כמלמד במזריטש, שם חי בבית קטן ורעוע. באותו בית החל לעסק בלמוד חכמת הנסתר. במקביל, שמש כ'מגיד' בטורטשין ולאחר מכן בקוריץ ובדובנא.

בקש רבי דב־בער לישוב בשלוח, אף שני דברים העיקרי עליו מאוד. בנים לא היו לו, שנים לאחר נשואיו, וגם הבריאות לא היתה במיטבה: הוא סבל ממחלה קשה ברגליו.

באותם ימים, הגיע הבעל-שם-טוב אל הגאון ה'פני יהושע' ובקשו להודיע לרבי דב־בער שלא יוכל להבריא ברגליו עד שיבוא אליו. בעל ה'פני יהושע' לא השתיף לעדת החסידים, אף הכיר בגדלותו של הבעל-שם-טוב פתוצאה מכמה ספורי-מופת להם היה עד. בעצת רבו נסע המגיד אל הבעל-שם-טוב, ושם נעשה תלמידו המבוקש.

את שהותו אצל הבעל-שם-טוב, נצל המגיד לתנות את צרתו על היותו חשוף-בנים מזה שנים רבות. הבעל-שם-טוב הרגיעו והבטיח לו כי עתיד להולד לו בן גדול ומהלל. ואכן, לאחר מעשה מפלא בו נגלו לרעייתו ארבע האמהות, נולד בשנת ה'תק"א בנם – רבי אברהם 'המלאך'.

החבריא קדישא

לאחר פטירת הבעל-שם-טוב, נבחר רבי דב־בער לממלא מקומו. במהלך סעודת יום-טוב שני של חג השבועות, ז' סיון ה'תקכ"א נעמד רבי צבי, בנו של הבעל-שם-טוב – שנבחר למנהיג ונשיא תנועת החסידות לאחר הסתלקות אביו – ואמר כי אביו הודיעו, למסר לרבי דב־בער את הנשיאות. תוך כדי דבור ברוך רבי צבי את המגיד במזל-טוב, מסר לו את בגדו העליון השיף לבעל-שם-טוב. רבי דב־בער עבר לראש השלחן והדרוש הראשון שמסר היה "מראיהם ומעשיהם" (נדפס ב'תורה אור' פ'רשת יתרו).

בשונה מהבעל-שם-טוב, שהרבה בנסיעות, המגיד התישב במזריטש ושלח מתלמידיו להפיץ את החסידות בכל מדינת פולין ומחוצ לה.

המגיד חבב מאוד את תלמידו רבי שניאור-זלמן מלאדי (אדמו"ר הזקן) והושיבו ללמד עם בנו רבי אברהם המלאדי, היו לו זמנים קבועים שהיה מלמד ביחידות את אדמו"ר הזקן ובחר בו לחבר את השלחן-ערוך.

בין תלמידי המגיד נמנו רבנים גדולים וצדיקים מפרסם: האחים רבי שמואל-שמלקה ורבי פינחס הורביץ בעל ה'הפלאה', רבי לוי-יצחק מברדיצ'ב, רבי נחום מצ'רנוביל, רבי מנחם-מענדל מויטבסק, האחים רבי זושא מאניפולי ורבי אלימלך מליז'נסק, ורבים אחרים.

"בימי נשיאות המגיד כבר היה מפרסם ענין החסידות גם במרחקים, על-ידי נסיעות החבריא קדישא. ורבים מה'בעלי-בתים' בינוניים נתקשרו לתורת החסידות ונהיו נוסעים למזריטש". (היום יום, ג כסלו)

"יום ההולא של שנינו"

בשנת ה'תקל"ב פרצה במזריטש מגפה. רבי זושא תלמידו, הביא את המגיד ובני-ביתו לאניפולי. שם התגורר המגיד כשבועה חדשים עד ליום הסתלקותו, ב"ט בכסלו תקל"ג.

ביום ראשון י"ז בכסלו, אמר המגיד לתלמידו האדמו"ר הזקן, כי בשלשת ימי חייו האחרונים, רואה האדם רק את דבר ה' הנמצא בכל דבר גשמי. בשבת פרשת וישלח אמר המגיד תורה: "וישלח יעקב מלאכים, מפרש רש"י: 'מלאכים ממש'. את הממשות של המלאכים שלח יעקב לעשו. רוחניות המלאכים – נשארו עם יעקב".

לפני הסתלקותו, ביום שלישי בשנת ה'תקל"ג, תפס בידיו של רבי שניאור-זלמן ואמר: "י"ט כסלו הוא ההולא של שנינו". בשעת מעשה היו הדברים סתומים, והתלמידים חשבו כי גם רבי שניאור-זלמן יסתלק באותו יום, בבוא עתו. רק לימים נתברר שעבור רבנו הזקן היתה זו הולא במובן השמח של המלה, כאשר עשרים ויש שנים אחר-כך, בשנת תקנ"ט, יצא ביום זה ממאסר לגאולה.

החברה-קדישא ותלמידי המגיד חלקו ביניהם מי יתעסק בטירתו. בדין-תורה החלט כי החברה-קדישא והתלמידים שנרשמו בפנקס החברה-קדישא בעירם הם יזכו

להתעסק בטְהָרָה. אֶחָד מֵהֶם הָיָה הָאֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן שֶׁנִּרְשָׁם בְּפִנְקָס זֶה בְּעִירוֹ – לִיאֹזָנָא. בְּגוֹרֵל שֶׁהִפִּילּוּ הַתְּלָמִידִים בִּינֵיהֶם בְּאִיזָה אֵיבָר יִזְכֶּה כָּל אֶחָד מֵהֶם בְּטְהָרְתוֹ, זָכָה אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן לְטָהָר אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל הַמַּגִּיד. כְּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ לַמְּקוֹה, אָמַר אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן שִׁינִיחוּ אֶת רְבֹו לְטָבֵל בְּעֶצְמוֹ, וְאִכֵּן הִנִּיחוּהוּ וְהַמַּגִּיד טָבֵל 3 פְּעָמִים.

בְּבֵית-הַחַיִּים הוּקָם אֶהָל בְּאֶזְזוֹר הַמְּשֻׁתָּף לַמַּגִּיד וּלְכַמָּה מִתְּלָמִידָיו, אֶף בְּזִמְנֵי הַשׁוֹאָה בֵּית-הַחַיִּים וְהָאֶהָל נִחְרְבוּ. לְאַחַר שְׁקוּמוֹ שֶׁל בֵּית-הַחַיִּים, יִצְקוּ שְׂכַבְתָּ בְּטוֹן עַל אוֹתוֹ שִׁטַּח בּוֹ עָמַד הָאֶהָל וְהַקִּימוּ מִצְבֵּה חֲדָשָׁה מְשֻׁתָּפֵת לַמַּגִּיד וּלְתְּלָמִידָיו.

הַמַּגִּיד לֹא כָּתַב אֶת סִפְרָיו בְּעֶצְמוֹ, אֶף דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר נִרְשָׁמוּ וְהִדְפְּסוּ בְּסִפְרָיִם 'מַגִּיד דְּבָרָיו לְיַעֲקֹב' וְ'אוֹר תּוֹרָה'.

אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן

י"ט כֶּסֶלּוֹ תַקְנ"ט

בְּיוֹם י"ט כֶּסֶלּוֹ תַקְנ"ט – אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן הִשְׁתַּחֲרַר מִמַּאֲסָרוֹ בְּפֶטְרְבוֹרְג. יוֹם זֶה נִקְבַּע לְדוֹרוֹת כְּחֵג הַגְּאֻלָּה וְכִרְאֵשׁ-הַשָּׁנָה לְחִסְדוֹת.

תְּעוּדַת זְהוּת:

שֵׁם: רַבִּי שְׁנִיאָוֹר-זֶלְמָן בְּרוּכּוֹוִיטְשׁ.

בְּנוֹי: בְּעַל הַתְּנַיָּא, אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן.

הַלְּדוּתוֹ: ח"י אֶלּוּל ה'תק"ה.

הַסְּתַלְקוּתוֹ: כ"ד טֵבֵת ה'תקע"ג.

עִיר מְגוּרָיִם: לִיאֹזָנָא – לְאֲדִי.

רְבוּתָיו: הַמַּגִּיד מִמְּזוּרִיטְשׁ.

סִפְרָיו: לְקוּטֵי-אֲמָרִים תְּנַיָּא, שְׁלַחַן-עֲרוּף הָרַב, וְעוֹד.

הלדתו

הוּד כְּבוֹד־קְדוּשַׁת אֲדָמוֹר רַבְּנוּ שְׁנֵיאוֹר־זְלָמָן מִיַּסְד חֲסִידוֹת חַב"ד מְכַר בְּעוֹלָם הָרַחֵב בְּתַאֲרִים שׁוֹנִים, כְּמוֹ "בַּעַל הַתְּנַיָּא", "בַּעַל הַתְּנַיָּא וְהַשְּׁלַח־עֲרוּף", "הַרְבּ מְלֵאדִי", וּבֵין הַחֲסִידִים נִקְרָא "אֲדָמוֹר הַזְקֵן".

נולד בח"י אלול שנת קה"ת לאביו רבי ברוך, שהשתיר לחבורת הצדיקים הנסתרים, ולאמו הרבנית רבקה – בברכתו ובהבטחתו של הבעל-שם-טוב, שהמשיך להתעניין אודותיו אצל אביו גם אחר לדת הילד.

ביום הלדתו השלישי חנכו הבעל-שם-טוב בפאות הראש, הניח ידיו הקדושות על ראשו וברכו. אמו הרבנית אמרה לו שזוהי ה"סבא".

הבעל-שם-טוב הסביר לתלמידיו שנשמה גדולה ירדה לעולמינו "שניאור" – פשמו, ובשני אורות הוא יאיר – בתורת הנגלה ובתורת הנסתרת.

שערי התורה נפתחו לפניו כבר מגיל 5 שנים (ובהיותו בן שמונה כתב פרוש על התורה, אלא שעל-פי אות מן השמים עמד ושרפו).

במסבת הבר-מצוה שלו השתתפו גאוני עולם שהתפלפלו עמו בחדושי התורה שהעלה, עד שהכתירוהו פלם בתאר "רב". בשנים הבאות התפרסם כגאון אדיר.

בהמשך, עם בואו למורו ורבו הרב המגיד ממזריטש, חבבו רבו מאוד. גם החבראי קדישא' – התלמידים הקדושים – ראו בו גדולות ונצורות ושם קבל אדמו"ר הזקן את דרכי מורנו הבעל-שם-טוב והנהגתו.

חבור השלחן ערוף

בהקדמת בני רבנו על השלחן-ערוף, מספרת ומתארת השתלשלות וסבת חבור השלחן-ערוף והטלת התפקיד על רבנו. להלן מובאים תכן חלק מהדברים.

התקופה היתה קשה, היהודים היו טרודים לפרנסתם והתקשו להקיף וללמד את ההלכות וטעמיהן מתוך הגמרות 'בבלי' ו'ירושלמי' ולהוציא מהן הלכה פסיקה, (בפרט שעברו כבר 200 שנה מחבור השלחן-ערוף על-ידי רבי יוסף קארו – ומאז נתפלגו ורבו הדעות ולא היה בידי העם ספר שיורה להם את המעשה אשר יעשו).

"...על-בין מושמים הספימו למצא איש אשר רוח אלקים בו להבין ולהורות

הַלְכָה בְּרוּרָה... הַלְכוֹת בְּטַעֲמֵיהֶן - לְסִדֵּר כָּל הַדִּינִים בְּלִשׁוֹן צְחָה, כָּל דְּבַר וְטַעֲמוֹ... וַיִּבְחַר בְּרַבְּנֵנוּ שֶׁהָיָה מָלֵא וְגִדּוּשׁ מֵיָם הַתְּלַמוּד וְהַפּוֹסְקִים, הַפְּצִיר בּוֹ וְאָמַר לוֹ: 'אֵין נִבּוֹן וְחָכָם כְּמוֹךָ לְרֵדֶת לְעַמְקָהּ שֶׁל הַלְכָה'...

מִהוּת הַחֲבוּר

הַמִּיחָד בְּחֲבוּרוֹ שֶׁל אֲדַמוֹר הַזְקֵן הוּא, שְׁמִבִּיא: (א) דְּעוֹת שׁוֹנוֹת, (ב) הַטַּעֲמִים, (ג) הַכְרָעָה.

אֲצֵל הַרְמַב"ם בְּחֲבוּרוֹ "מְשִׁנָּה תוֹרָה" מְצִינֵנוּ רַק אֶת הַכְרָעָה, לֵלֵא טַעֲמִים וּלְלֵא דִיּוֹן בְּדְעוֹת אַחֲרוֹת.

בְּשִׁלְחֵן-עֲרוּךְ שֶׁל הַבֵּית יוֹסֵף מְצִינֵנוּ אֲמָנָם פְּרוּט שֶׁל דְּעוֹת שׁוֹנוֹת, אֲךָ לֵלֵא הַטַּעֲמִים.

מִבְּנֵי הַשְּׁלַחֵן עֲרוּךְ

הַסֵּפֶר שִׁלְחֵן-עֲרוּךְ שֶׁל רַבְּנֵנוּ הַזְקֵן כּוֹלֵל שְׁלֹשָׁה חֻלְקִים, הַמְּסַדְּרִים בְּשֵׁשׁ סְפָרִים:

(א) "אֶרֶח חַיִּים". אַרְבַּעַה סְפָרִים הַכּוֹלְלִים הַלְכוֹת לְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֵנֵי הַיּוֹם-יּוֹם. (ב) "יּוֹרָה דְּעָה". (ג) "חֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט". הַסִּימָנִים וְהַסְּעִיפִים מְסַדְּרִים לְפִי שִׁלְחֵן-עֲרוּךְ 'בֵּית יוֹסֵף'. חֻלְק "אֶבֶן הַעֲזָר" הַמוֹפִיעַ בְּשִׁלְחֵן-עֲרוּךְ 'בֵּית יוֹסֵף' לֵא נִמְצָא בְּשִׁלְחֵן-עֲרוּךְ אֲדַמוֹר הַזְקֵן הַקָּיָם אֲצֵלָנוּ.

כָּל אֵלוֹ מְחַלְקִים כְּאִמּוֹר בְּשֵׁשׁ סְפָרִים:

חֻלְק רֵאשׁוֹן:	} חֻלְקֵי הַשְּׁלַחֵן	מְדִינֵי הַשְּׁכֵמֶת הַבְּקָר עַד אַחֲרֵי דִינֵי בְּרָכוֹת.
חֻלְק שְׁנִי:		כָּל הַלְכוֹת שַׁבָּת.
חֻלְק שְׁלִישִׁי:		הַלְכוֹת פֶּסַח.
חֻלְק רְבִיעִי:		הַלְכוֹת יוֹם-טוֹב.

חֻלְק חֲמִישִׁי: "יּוֹרָה דְּעָה" - דִּינֵי אִסּוּר וְהִתֵּר - הוֹרָאָה.

חֻלְק שִׁשִּׁי: "חֲשׁוֹן מְשַׁפֵּט" - דִּינֵי מְמוֹנוֹת שְׁבִין אָדָם לְחֲבֵרוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶם.

סדר נסח התפלה

כבוד קדשת אדמו"ר הצמח צדק נשמתו עזן אמר, שכאשר רבנו הזקן תקן את הסדור היו לפניו ששים נסחאות מסדורים שונים, ומכלם ברר ולבן את הנסח בסדורו. הרבה דינים וחדושים מביא רבנו בסדורו ובמקומות רבים הכריע שלא כמו שכתב בשלחנו הטהור. והטעם, כי בשלחן-ערוף היתה הכרעתו על-פי דעות הפוסקים, ובסדור היתה הכרעתו על-פי דעת המקבליים. וכתב כבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו, שיש לנהג כפי שכתוב בסדור, מפני שהסדור חבר באחרונה (לאחר השלחן-ערוף).

(פתח דבר לשו"ע)

הלכות תלמוד תורה

חבור בפני עצמו הוא, ושונה משאר חלקי השלחן-ערוף. פרקיו וסעיפיו סדרו שלא לפי הסדר של ה'בית יוסף' בשלחן-ערוף, אלא בעקבות הרמב"ם ב'משנה תורה'. הלכות תלמוד-תורה, אף שחברו אדמו"ר הזקן לעת זקנתו, הוא הספר הראשון של אדמו"ר הזקן שנדפס בימי חייו, בשנת תקנ"ד בשקלוב. מהתכן והסגנון של הלכות אלו נראה שהוא ממצע בין השלחן-ערוף, שהוא על-פי נגלה, ובין הסדור ופסקיו שהם על-פי קבלה. וזה נסח השער של המהדורה הראשונה: "הלכות תלמוד-תורה, חבור קטן הכמות ורב האיכות על הלכות תלמוד-תורה, וחבר ומלקט מגמרא מירושלמי ומכל גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים, ומנפה בשלש-עשרה נפה באר היטב, דבר-דבר על אפניו, בכדי שכל אחד ירוה את צמאונו וידע את כל הדינים על בוריים".

הלכות ברכות הנהנין

למרות שהלכות אלו מופיעים בשלחן-ערוף "ארח חיים" בחלק ראשון. חזר וכתב אותם אדמו"ר הזקן בעוד שתי מהדורות, שבכל אחת מהן נמצאו שנויים בהכרעותיו ההלכתיים ואם-כן לפנינו קימים. (ולפי סדר כתיבתו):
ב'שלחן-ערוף' הלכות ברכות שבסעודה והלכות ברכות הפרות, בו הכריע בעקר לפי דעת האחרונים ("מגן אברהם" וכדומה).
"לוח ברכת הנהנין" בו הכריע אדמו"ר הזקן גם לפי דעת האחרונים (אם כי יש

אי-אלו שנויים לגבי פסקיו בשלחן-ערוך).

"סדר ברכת הנהנין" בו חזר אדמו"ר הזקן להכריע במדה רבה לפי דעת הראשונים.

קונטרס אחרון

ב"קונטרס אחרון" הביא אדמו"ר הזקן את נמוקי הכרעותיו וכאן באים לידי בטוי גאונותו, חריפותו ובקיאותו האדירה. בכל עמוד בספר ישנם חדושי הלכה רבים שנתקבלו בכל תפוצות ישראל.

מהדורה קמא ומהדורה בתרא

בארבעת הסימנים הראשונים שבחלק "ארח חיים" קימות שתי מהדורות, שתייהן מדפסות ב"שלחן ערוך".

השרפה הגדולה

בשנת תק"ע פרצה שרפה גדולה בליאזנא וכלתה חלקים גדולים מחבור ה"שלחן ערוך". מה שנותר נערך לדפוס ונדפס בשנת תקע"ו. והוא השלחן-ערוך של אדמו"ר הזקן הקים בימינו.

גדולי הדור על הספר ומחברו

- ה' נתן לו חכמה כאחד מגדולי הראשונים ... אין די באר ואין די עולה על הכתב להעריך מגדלת חכמתו אין חקר לתבונתו. (הקדמת הרבנים בני הגאון)
- פשם שבין קדשי-קדשים לחלי-חלין פן גבהו דרכיו מדרפנו. (שו"ת צמח צדק)
- "ראוי לומר עליו רב תנא הוא ופליג".
- קצרה יד שכלנו לירד לסוף דעתו הקדושה והרחבה מני ים. (שו"ת דברי נחמיה)
- מעיד אני עלי שמים וארץ שאלו היה הרב הגאון האלקי בימי הרי"ף והרמב"ם היה כאחד מהם. (ר' לוי יצחק מברדיטשוב)
- מאוד עמקו מחשבותיו ודרכו נסתרה, ולשונו הזהב היא ממש פלשון הרי"ף והרמב"ם. (הנ"ל)
- "והלכתא כרב". השלחן-ערוך של הרב יתקבל בכל תפוצות ישראל. (המגיד ממזריטש)

ספר התניא

פתיבת ספר התניא

מספרים בשם האדמו"ר האמצעי שאמר: "עשרים שנה כתב רבנו את ספרו לקוטי אמרים. הוסיף ודיק בכל תבה ותבה עד אשר צרפו וזקנו בחסר ויתר. ויתן רבנו רשות להעתיקו והפיצו ברבים, אבל על-ידי אלפי העתקות בכתבי-יד שונים נשתמש הרבה, ואז שלח רבנו צירים מיוחדים לרבנים הצדיקים ר' יהודה-ליב הכהן ור' זוסיא מהאניפולי להועץ עמהם אם להדפיסו, ובהסכמתם הרשה רבנו להדפיסו".

גדל המאמץ לדיק בראוי

קבלה ממשפחת בית רבי, אשר פעם מצא מהרי"ל (רבי יהודה-ליב) מינוביטש את אחיו, רבנו הזקן, יושב ליד שלחן הפתיבה שרוי בהתעמקות גדולה.

עברה כשעה ואדמו"ר הזקן התעורר. כשראה את אחיו עומד לידו, אמר לו (כשהוא מראה לו בתוך גליון התניא הכתוב שהיה מנח לפניו): הנה, זה השבוע השלישי שהנני מתבונן בכתבת תבה זו אם לכתבה ב"ו" החבור (כמו התבה ועקרה ושרשה בפרק מ"א בתחלתו – שהיה יכול לכתב ראשית העבודה "עקרה" וכתב "ועקרה").

והוסיף רבנו ואמר בזה הלשון: עבור ו' ב"בינונים" מתר להקדיש ששה שבועות, בשבוע השביעי יואר ממש ב"אור עצמי". על כל אות חבור אשר בספר "בינונים" הייתי חוזר במחשבתי על כל הספר.

תורה שבכתב לחסידות חב"ד

ספר התניא הוא ספר התורה שבכתב, בתורת חסידות חב"ד. לא רק שכל פתגם ופתגם מדיק ומכון, אלא אף כל מלה ומלה מדיקת בחסר וביתר.

רבותינו הקדושים, חסידים הראשונים וזקני החסידים שבכל דור ודור, התייחסו לספר התניא באותה הדרת-קודש שמתייחסים לספר החמש.

(רשימת הריי"ץ קוה"ע-ק"ח)

תגובת חבר מבין

אהבה רבה היתה בין רבי לוי־יצחק מברדיצ'ב ובין האדמו"ר הזקן. כשהגיע ספר התניא לידו הוא הביע את התפעלותו ואמר: "פלא גדול הוא להכניס אל גדול ונורא בספר פה קטן".

וחסידים מספרים, כי הרב הקדוש רבי לוי־יצחק מברדיצ'ב לא היה הולך ארבע אמות בלי ספר התניא. וגם ביציאה (קלה) מביתו לחצר, היה ספר התניא עמו.

ארבעת חלקי התניא

גלוי התניא והדפסתו

ספר התניא במתכנתו הנוכחית כפי שהוא נמצא לפנינו, כולל ארבעה חלקים: "לקוטי אמרים", "שער היחוד והאמונה", "אגרת התשובה" ו"אגרת הקדש". יש לציין כי הן גלוי של הספר והן הדפסתו לא היו בבת אחת אלא בשלבים. שלשת החלקים הראשונים התגלו עוד בימי חייו של האדמו"ר הזקן. בתחלה התגלו נ"ג הפרקים שבחלק הראשון, אחר־כך שער היחוד והאמונה ויותר מאחר התגלתה אגרת התשובה. אגרות הקדש התגלו לאחר הסתלקות האדמו"ר הזקן, בשנת נשיאותו הראשונה של האדמו"ר האמצעי.

(סה"ש תש"ה 110)

תוכן חלקי התניא

- לקוטי אמרים הנקרא בשם ספר של בינונים – החלק הראשון של ספר התניא, בו מבאר ענין אהבת ה' ויראתו.
- שער היחוד והאמונה – החלק השני של ספר התניא, בו מבאר כי הקדוש־ברוך הוא המציאות האמתית היחידה ו"אין עוד מלבדו".
- אגרת התשובה – החלק השלישי של ספר התניא, בו מבאר ענין התשובה כפי שהיא מתבטאת בכל המדרגות והכוחות הפנימיים של האדם.

- אגרת הקדש – החלק הרביעי של ספר התניא, בו מופיעים שלשים ושתים אגרות שכתב רבנו הזקן "להורות לעם ה' הדרך ילכו בה והמעשה אשר יעשו".

בארבעת חלקי השלחן ערוך

ספר התניא הוא השלחן-ערוך של חסידות חב"ד, וארבעת חלקיו מכונים כנגד ארבעת חלקי השלחן-ערוך:

החלק הראשון – "לקוטי אמרים" – הוא ה"ארח חיים" של חסידות חב"ד.

החלק השני – "שער היחוד והאמונה" – הוא ה"יורה דעה" של חסידות חב"ד.

החלק השלישי – "אגרת התשובה" – הוא "אבן העזר" של חסידות חב"ד.

החלק הרביעי – "אגרת הקדש" – הוא "חשן משפט" של חסידות חב"ד.

(סו"ש תש"א 143)

שעורי חת"ת

תקנת כבוד קדשת אדמו"ר הרי"צ נשמתו-עדן:

בודאי ידוע לו משלשת השעורים השווים לכל נפש מתקנת כבוד קדשת מורי וחמי האדמו"ר וצוקלה"ה זי"ע והם:

(א) אמירת שעור תהלים כפי שנחלק לימי החדש, בכל יום אחר תפלת הבקר.

(ב) למוד פרשה חמש עם פרוש רש"י מהסדרה של השבוע (ביום א' מהתחלת הסדרה עד פרישת שני, ביום שני מפרשת שני עד שלישי וכו').

(ג) למוד שעור תניא בכל יום כפי שנחלק התניא לימות השנה.

על כל פנים ישמר אותם מכאן ולהבא וה' יתברך יצליחו.

(ליקוטי שיחות י"ד 211)

סגלות התניא

סגולה להחזרת האמונה

החסיד ר' הלל מפאריטש היה אומר: כאשר לומדים עם התינוק במלאת לו שלש שנים, את אותיות האלף-בית מתוך ספר התניא, אפיקורס הוא כבר לא יהיה. ומאמין? בודאי שכן! – כך מבטח לו.

(ליקוטי ספורים ופתגמים)

לטהרת האויר

טהרת האויר נעשית באמצעות אותיות התורה: בעמדו בחנות, בלכתו ברחוב, או בעת נסיעתו ברכבת התחתית – באמירת אותיות התורה הוא מנקה את האויר. עבודה זו – טהרת האויר – מטלת על יודעי-ספר ועל יודעי התורה.

כל אחד מהם הרי בודאי למד משהו בעל-פה; מחמש, תהלים משניות ותניא. כך שבכל זמן ובכל מקום יכול הוא לומר את האותיות הקדושות שבתורה...

(סה"ש תש"ב 116)

לחזוק הזכרון

ומה שכתב אודות כוח הזכרון – יש לבדק את התפלין שלו.

וכן אשר בכל יום חול לפני תפלת הבקר, יפריש איזה פרוטות לצדקה. וישתדל ללמד בעל-פה איזה פרקי משניות. ולכל הפחות פרק אחד מספר תניא קדישא. ויחזר עליהם מזמן לזמן ועל-ידי זה יתחזק כוח זכרונו.

(אג"ק לאד"ש י"ג-ס"ג, קסה)

תניא ברכב – לשמירה

... כדאי שיהיו במכוניתו (במקום המתאים) סדור, תהלים, תניא וגם קפסת צדקה – וכדאי לפרסם.

(לקר"ש כ"ג 402)

חג הגאולה

המאמר

יום חמישי, כ"ד תשרי תקנ"ט, למחרת שמחת תורה, נעצר רבי שניאור-זלמן ונלקח תחת משמר כבד מהעיר ליאונזה לעיר פטרבורג בירת רוסיה.

החסידים היו בתדהמה, רק הרבי לא היה מפתע. מתברר שעוד בימי חל-המועד סכות הגיע קצין לעצור את הרבי, אף לפי בקשת המשפחה הסכים הקצין לדחות את מעצרו עד לאחר החג.

בעת המעצר מסר הרבי מכתב-כללי לחסידים, אותו הכין מקדם בבקר. במכתב היתה הזהרה חמורה – "לא להפנס לריב עם המלשינים". הוא בקש להתחזק באמונה וללכת בעקבות מיסדי החסידות, האבות הקדושים, שבזכותם יצא הצדק לאור.

הרבי בקש מזקני החסידים להשגיח על הצעירים, ואת הצעירים הזהיר להשמע למבגרים והזקנים. המכתב פרסם במקומות הקרובים והרחוקים.

בבקר הגיעה עגלה שחרה – עגלה מיחדת להובלת מורדים מסכנים. עגלה זו מכנה בשם "העורב השחר". הרבי הכנס לתוכה והובל למאסר.

למחרת, ביום ששי, שש שעות לפני כניסת השבת, בקש הרבי מהקצין להפסיק את המסע. הקצין סרב, ואז נשבר ציר העגלה. תקנו החילים את הציר ואז נפל אחד הסוסים ומת. החליף הקצין את הסוס באחר, אף העגלה לא זזה ממקומה. הבין הקצין שהעציר הנו אדם בלתי-רגיל, ובגללו לא מצליחים להתקדם. על-כן בקש מהרבי רשות לנסע רק עד לכפר הסמוך – לבלות שם את השבת, אף הרבי לא הסכים, הוא הסכים רק שיזיזו את העגלה לצד הדרך וישארו בשדה הפתוח, ושם קבל הרבי את השבת הקדושה.

הרבי בכלא

הרבי החזק בתא מבודד וחסוף, איש מהחסידים לא ידע היכן נמצא רבנו.

הַרְבֵּי רָצָה לְדַעַת הָאֵם מִיִּשְׁהוּ יֵצֵא חַי, אִי־פַעַם מֵהַכֵּלָא הַנּוֹרָא הַזֶּה, וְיָדַע שֶׁהַסּוּהַר בְּוֹדָאֵי לֹא יִסְכִּים לְגִלוֹת לוֹ זֹאת. עַל־כֵּן שָׁאַל אוֹתוֹ שְׁאֵלוֹת אַחֲרוֹת שְׁמַתוּף תְּשׁוּבוֹתֵיהֶן יִקְבַּל תְּשׁוּבָה גַם עַל שְׁאֵלָתוֹ. הוּא שָׁאַל עַל הַתְּנָאִים בְּכֵלָא, כַּמָּה זְמַן הוּא כְּבָר עוֹבֵד בְּכֵלָא, וְהָאֵם קִבַּל פַּעַם מִתְּנָה מְאֹסִיר שֶׁהִשְׁתַּחֲרַר מִכֵּלָאוֹ. מִתְּשׁוּבוֹת הַסּוּהַר הֵבִין שִׁישׁ גַּם אֲסִירִים הַמְּשַׁחֲרָרִים מִמְּקוֹם זֶה.

הַחוֹקֵר הָרֵאשִׁי שֶׁהִתְרַשֵּׁם לְטוֹבָה מֵהַרְבֵּי, שָׁאַל אוֹתוֹ פַּעַם: מָה פְּרוּשׁ הַפְּסוּק בְּחֻמֶּשׁ בְּרֵאשִׁית, שֶׁהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שׁוֹאֵל אֶת אָדָם הָרֵאשׁוֹן: "אֵיכָה?" וְכִי לֹא יָדַע הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הֵיכֵן נִמְצָא אָדָם הָרֵאשׁוֹן?!

הַשֵּׁיב הַרְבֵּי לְחוֹקֵר אֶת פְּרוּשׁ רַש"י הַיְדוּעַ, שְׁזוּהֵי שְׁאֵלָה שְׁבָאָה לְפִתּוֹחַ בְּשִׂיחָה – כִּדִּי לֹא לְהַפְחִיד אֶת הָאָדָם שֶׁחָטָא וּפְחָד מֵהַעֲנֵשׁ הַצְּפוּי לוֹ.

הַחוֹקֵר, שֶׁהָיָה מְלַמֵּד, אָמַר שְׁאֵת הַפְּרוּשׁ הַזֶּה הוּא מְכִיר, אִךְ הוּא מְבַקֵּשׁ פְּרוּשׁ אַחֵר – מְעַמֵּיק יוֹתֵר.

הַשֵּׁיב לוֹ הַרְבֵּי שָׁאֵכָן, פְּרוּשׁ אַחֵר מְסַבֵּיר שֶׁהַמְּלָה "אֵיכָה" הִיא שְׁאֵלָה שְׁשׁוֹאֵל הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא כָּל אָדָם, בְּכָל מְקוֹם: "הֵיכֵן אַתָּה בְּעוֹלָם?" מֵהוּ מְצַבֵּךְ, הָאֵם מְלֵאתָ אֶת הַחֻבוֹת הַמְּטֻלוֹת עֲלֶיךָ? וְאֵז פָּנָה הַרְבֵּי לְחוֹקֵר וְאָמַר: לְמַשָּׁל, אַתָּה בֶּן כָּךְ וְכָךְ שְׁנַיִם (וְנִקְבַּ בְּגִילוֹ הַמְּדֻקָּה), פּוֹנֵה הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אֵלֶיךָ וְשׁוֹאֵל אוֹתְךָ: "מָה עָשִׂיתָ עַד עַתָּה בְּיַמֵּי חַיֶּיךָ – "אֵיכָה?!", אַתָּה – הַחוֹקֵר?

כְּאֲשֶׁר שָׁמַע הַחוֹקֵר הָרֵאשִׁי אֶת הַהֶסְבֵּר, הִתְפַּעַל מְאוֹד מִכֵּף שֶׁהַרְבֵּי בְּרוּח־קְדוּשׁוֹ, יָדַע אֶת גִּילוֹ הַמְּדֻקָּה. טָפַח לוֹ הַחוֹקֵר עַל שִׁכְמוֹ וְאָמַר: "בְּרוּי!" (=כָּל הַכְּבוֹד), הַמְּשִׁיךְ עִמּוֹ בְּשִׂיחָה וְהִתְפַּעַל מְאוֹד מִחֻכְמָתוֹ.

הַצָּאָר מְבַקֵּר בְּכֵלָא

הַצָּאָר (=הַמְּלָךְ) פָּאוּל הָיָה סָקֵרֵן לְהַכִּיר אֶת הָאֲסִיר הַמֵּיחָד שְׁאוֹדוֹתָיו שָׁמַע מִפִּי הַחוֹקֵר הָרֵאשִׁי, כִּי הֵנּוּ אָדָם בְּלִת־רַגְלִיל, אִישׁ אֱלֻקִּים קְדוּשׁ, אִישׁ־רוּחַ. הוּא חָשַׁב כִּי לֹא יִתְכַּן שְׁאָדָם קְדוּשׁ כִּזֶּה יִהְיֶה "מוֹרֵד בְּמַלְכוּת", כִּפִּי שֶׁנִּכְתַּב בְּתִיק הַחֻקִּירָה, בּוֹ הָאֲשֵׁם הַרְבֵּי בְּכֵף שֶׁשָּׁלַח כֶּסֶף לְסַלְטֵן הַטְּרָקִי בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל. הוּא יֵצֵא לְעֵבֵר בֵּית־הַסֵּהר מְחַפֵּשׁ בְּבִגְדִים אַחֲרִים.

הַצָּאָר נִכְנַס לְתֵאוֹ שֶׁל הַרְבֵּי בְּבִגְדֵי חוֹקֵר, וּמִיָּד שֶׁנִּכְנַס, קָם הַרְבֵּי עַל רַגְלָיו וּבִרְךָ

אותו בברכה: "ברוך שחלק מכבודו לְבִשֵׁר וְדָם".

שאל הצאר את הרבי לְפִשֵׁר הַבְּרָכָה, וְהַרְבֵּי עָנָה כִּי זוּהִי בְרָכָה לְשִׁתְּיָהוּדִים מְבָרְכִים כְּאֲשֶׁר הֵם רוֹאִים מִלֶּךְ.

שאלו הצאר: ומנין ידעת כי מלך אני, הן בגדי פשוטים הם?

ענה הרבי: "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא" (=מלכות הארץ כעין מלכות שמים) כשנכנסת, הרגשתי יראת-כבוד מיחדת, וכך ידעתי שזהו הצאר ירום הודו...

שִׁמְעַי יִשְׂרָאֵל בְּאַבְטֵיחַ

החוקר הראשי אמר לרבי, שאם הרבי יבקש הוא מוכן לעשות עבורו טובה.

אמר הרבי שהוא מאוד מענין להודיע לבני משפחתו שהוא חי, ושברוב בעזרת השם יזכה במשפט וישחרר. אמר החוקר שהוא מוכן למסור את הדברים ליהודי.

אך מנין ידע שיפגש דוקא ביהודי טוב? אולי ימסר את הדברים לאחד היהודים שהלשינו על הרבי ואז תצא מכף הרעה?

השיב הרבי שעליו לפגש ביהודי הלבוש בבגדים משנים ותאר בפניו את לבושו של גיסו – הרב יצחק קוזניק (הרבי ידע שגיסו מסתובב בפטרבורג בבגדים אלו כיון שביום המעצר צוה עליו לנסע לשם). "לאדם בלבוש משנה זה, תמסר את ההודעה, לאחר שתשאל לשמו".

החוקר הבטיח לנסות למלא את הבקשה, ואמנם פגש ברחוב יהודי שלבש את הבגדים המשנים כפי שתאר הרבי. החוקר עצר את היהודי ושאל האם שמו "ישראל", אך היהודי מסר שם אחר. החוקר לא מסר את ההודעה והסתפל בעיניו ואמר: "אתה משקר".

ר' ישראל חזר לחסידים וספר להם על המקרה. החסידים אמרו שיתכן והיתה לאותו גוי הודעה מיחדת מהרבי ובקשו מר' ישראל שינסה לפגש שנית את אותו אדם, אך הפעם למסר את שמו האמתי.

בינתיים חזר החוקר לרבי וספר מה ארע. הרבי הבין שר' ישראל פחד, ועל-כן מסר לחוקר את השם הבדוי הרשום בתעודתו. הרבי בקש מהחוקר שינסה לפגש שוב את אותו יהודי, ואמנם, הפעם גלה לו ר' ישראל את שמו האמתי.

החוקר לא אמר דבר, רק המשיך ללכת לאט. ר' ישראל עקב אחריו, וכאשר הגיע החוקר לביתו, נכנס לבדו ור' ישראל נשאר בחוץ. והנה, ראה ר' ישראל דבר-מה נופל מהחלון, וכשהתקרב ראה שזה אבטיח.

הרים ר' ישראל את האבטיח וחזר לחסידים. פתחו החסידים את האבטיח ומצאו בו פתק הכתוב בכתב-ידו הקדושה של רבי שניאור-זלמן, ובו כתוב: "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". מעתה ידעו כלם שהרבי חי וכי יש תקנה שינצל. אף עדין לא ידעו היכן נמצא הרבי.

הרבי לא אוכל

הרבי סרב לאכול מהאכל שנתן לו בבית-הספר מפיון שלא היה בטוח שהאכל אמנם כשר. נסו הסוהרים להאכילו בכוח, אף הרבי סרב. באותה שעה נכנס החוקר הראשי ואמר לסוהר שהוא עצמו ינסה לשכנע את הרבי לאכל.

הרבי אמר לחוקר שהוא כבר חלש מאוד, אף אם יקבל תבשיל מיהודי כשר – יסכים לאכל. הרבי הדגיש שיסכים לאכל רק בתנאי שהחוקר בעצמו יביא לו את המרקחת.

החוקר פנה לבית יהודי בשם מרדכי, ובקשו להכין אכל לרבי. הבין מיד ר' מרדכי שהאכל הכשר יגיע לידי הרבי, אף רצה להיות בטוח בכך. לכן, הניח בתחתית המרקחת פתק ובו כתוב: "מיהו האוכל? מה שמו? והיכן הוא נמצא?".

החוקר העביר את המרקחת לרבי, וכאשר הרבי אכל ממנה, מצא את הפתק בתחתית הפלי. מיד כתב הרבי תשובה – את שמו והיכן הוא נמצא, וכן בקש מאותו יהודי לשלח מיד מישוהו לעיר וילנה. הרבי החזיר את פתק התשובה לתוך שארית המרקחת ובקש מהחוקר הראשי להביא לו עוד מנה.

הפתק נמצא על-ידי החסידים ששמחו מאוד. מיד שלחו החסידים שליח לוילנה אף שלא ידעו מה יעשה שם, נשמעו להוראה והאמינו שבודאי יש סבה לשליחות.

קדוש לבנה במאמר

בינתיים המשיכו החוקרים לחקר את הרבי. לפעמים העבירו אותו לחקירה במשרדי המועצה החשאית. כדי להגיע לשם הובילו אותו בסירה על פני נהר.

פעם, בקש הרבי מהסוהר שיעצר את הסירה כדי שיוכל לקדש את הלבנה, אך הסוהר סרב.

עשה הקדוש-ברוך-הוא נס ונעצרה הסירה מאליה. אז אמר הרבי את מזמור התהלים "הללו את ה' מן השמים", שאומרים לפני קדוש-לבנה. לאחר מכן זזה הסירה ושוב בקש הרבי מהסוהר שיעצר אותה.

הסוהר, שהבין שהרבי הוא איש קדוש, הסכים לעצר את הסירה בתנאי שהרבי יברך אותו. נתן לו הרבי פתק הכתוב בכתב-ידו והאיש עצר את הסירה. רק אז אמר הרבי את ברכת קדוש הלבנה.

עוד מספרים כי הגוי שקבל את הברכה, עלה לאחר מכן לגדלה והאריך ימים בעשר ובכבוד, כשהוא שומר את הפתק עם ברכת רבי שניאור-זלמן במסגרת של זהב. (אחד מזקני החסידים, ר' דב-זאב מיקטרינוסלב, ספר, כי הוא ראה את הפתק ברשותו של בן הסוהר ההוא).

כאשר ספר הרבי הריי"צ את המעשה הזה, הוא הוסיף, כי בילדותו לא הבין מדוע רבנו הזקן נזקק לטובה של הגוי ההוא. הלוא הוא כבר העמיד את הסירה ויכל היה להשלים את הברכה? אולם, לאחר מכן הבין שהרבי לא יכל היה לנהג אחרת, כי מצוה צריף לקיים כשהיא נעשית בדרך הטבע ולא על-ידי נס...

השחרור

כעבר 53 ימי מעצר שחרר הרבי. בית-המשפט הגיע למסקנה שהרבי חף מפל פשע ויש לשחררו מיד! ולתנועת החסידות נתנה רשות לפעל ללא הגבלה.

כאשר באו להודיע לרבי שהוא חפשי לצאת מבית-הכלא מצאו אותו בתא המעצר קורא בספר התהלים את הפסוק: "פדה בשלום נפשי".

כאשר נודע דבר שחרורו של הרבי, רקדו החסידים ברחובות על-אף הקור העז. אחדים מהם אף התגלגלו בשלג מרב שמחה. המונים התגודדו לעת-ערב ליד ביתו של ר' מרדכי ליפלי, בתקנה שהרבי יצא אליהם. כשיצא הרבי אמר לפני ההמון החסידי את מאמר החסידות "במים הפנים לפנים". וכאשר יצא לדרכו הביתה, התלוו אליו חסידים רבים.

כְּאֲשֶׁר עָבַר הַמַּסַּע בְּעִיר וַיִּטְבֹּסְקוּ בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי הַבָּא – נֵר שְׁנֵי שָׁל חֲנֻכָּה, לְוֹו אֶת הַרְבֵּי אֲלָפֵי חֲסִידִים נְלֵהָבִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ הַרְבֵּי לְלִיאֹזְנָה, שָׁגַר הַרְבֵּי שְׁנֵי מִכְתָּבִים, הָאֶחָד אֶל רַבֵּי לְוִי-יִצְחָק מִבְּרֵדִיצ'ב וְהַשֵּׁנִי לְרַבֵּי בְּרוּךְ, נִכְדוּ שֶׁל הַבְּעַל-שֵׁם-טוֹב. כְּמוֹ-כֵן, שָׁגַר מִכְתָּב כָּלְלִי אֶל הַחֲסִידִים בְּאֲשֶׁר הֵם, וְבוֹ הִזְהִיר אוֹתָם בְּאִזְהָרָה חֲמוּרָה, לֹא לְהִתְפַּשׁ לְרִגְשׁוֹת שֶׁל שְׂנָאָה אוֹ נֶקֶם וְלְהִתְיַחֵס אֶל כָּל הַיְהוּדִים – לְרַבּוֹת הַמִּתְנַגְּדִים – בְּחֻבָּה.

עֲתָה, כְּאֲשֶׁר הַחֲסִידוֹת יֵצְאוּ מִנְּצַחַת וּמִחֻזְקַת מֵהַמֶּאֱבָק שֶׁנִּכְפְּהָ עָלֶיהָ, הִצְטָרְפוּ אֶל שׁוּרוֹתֶיהָ יְהוּדִים רַבִּים, שֶׁהָיוּ עַד כּוּה מֵהַסָּסִים, עוֹמְדִים מִן הַצַּד.

י"ט בְּכֶסֶלּוֹ בְּכָל שָׁנָה

בֵּינָתִים, י"ט בְּכֶסֶלּוֹ נִקְבַּע בְּקֶרֶב הַמוֹנֵי הַחֲסִידִים, שֶׁמִּסְפָּרָם גָּדַל מִיּוֹם לְיוֹם כִּי-רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְחֲסִידוֹת, לְיוֹם שֶׁמָּחָה וְהִתְעַלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, לְאַחַר שֶׁהָיָה בְּרוּר, כִּי לֹא רַק רַבֵּי שְׁנֵי-אֲוֶר-זֶלְמָן יֵצְאוּ לְחַפְשֵׁי בְּיוֹם זֶה – אֲלָא הַתְּנוּעָה הַחֲסִידִית כְּלָהּ יֵצְאוּ מִן הַמִּצָּר אֶל הַמֶּרְחָב. מִעֲתָה יָכְלוּ הַחֲסִידִים לְעַבֵּד אֶת ה' וְלְהַפְּיֵץ אֶת דַּרְכֵי הַחֲסִידוֹת בְּגִלּוּי, מִבְּלִי לְפָחַד מֵאֲנָשִׁים שֶׁיִּנְסוּ לְהִצָּר אֶת צַעְדֵיהֶם.

יוֹם זֶה נִקְבַּע לְמוֹעֵד קְבוּעַ בְּיִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר בּוֹ יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵיהָ רַבָּה (שְׁמוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל ה') וְיִתְעוֹרְרוּ אֲלָפֵי לְבָבוֹת בְּתִשׁוּבָה וְעִבּוּדָה שְׁבִלְב, כִּי הַמְּעַשֶׂה חֲקוּק בְּלֵב יִשְׂרָאֵל דִּלְעִילָא (שֶׁלְמַעְלָה) וְכָתוּב בְּלֵב יִשְׂרָאֵל דִּלְתַּתָּא (בְּלִבּוֹ שֶׁל כָּל יְהוּדִי).

אֶת סְפּוֹר מֵאֲסָרוֹ וּגְאֻלָּתוֹ שֶׁל רַבְּנֵי הַזִּקְוֹן מִסְפָּרִים בְּהַתְּוַעְדוֹת הַמִּתְקַיְּמוֹת מְדֵי שָׁנָה וְשָׁנָה בְּכָל קְהָלוֹת הַחֲסִידִים.

י"ט כסלו ה'תקע"ו

ביום י"ט כסלו תקע"ו – הרב משה, בנו של אדמו"ר הזקן, נגאל מהכמרים
שלקחוהו לאחר שנצח אותם בוכוח שקים אתם על עניני הדת.

י"ט כסלו תש"ג-תד"ש

באור לכ' כסלו תש"ג פנה אדמו"ר הרי"צ אל חתנו, כבוד קדשת אדמו"ר נשיא
דורנו, ובקשו: "יואיל לסדר לוח השנה, מתחיל מי"ט כסלו זה עד י"ט כסלו הבא עלינו,
ויבואו בו ביחוד: א) שעורי למוד בחק יומי השוים לכל נפש . . . ב) מנהגי חסידי חב"ד.
ג) לקוטי פתגמים מתורת החסידות ודרכי החסידים, ענינים קצרים לכל יום מימות
השנה. את הלוח אשר יסדר יכנה בשם: היום-יום, לוח אור זרוע לחסידי חב"ד".

משך ארבעה חדשים עמל הרבי על מלאכת המחשבת של עריכת הלוח, ובמכתבים
מאותה תקופה מתנצל הרבי על עכוב התשובות לפונים אליו בשל "הטרדה רבה
בסדור הלוח לחסידי חב"ד היוצא-לאור בימים אלה". הרבי דלה פנינים ואוצרות-
חמדה מתוך שיחותיו ואגרותיו של הרבי הרי"צ שהיו תחת ידו, ואף מאוצר
רשימותיו הפרטיות לקט אבני-חן ושבצם במשבצות הזהב של לוח 'היום יום'.

רק לקראת י"א ניסן יצא הקבץ לאור עולם, וכפי שפרסם אודותיו בגליון
"הקריאה והקדשה": "היום-יום. תחת שם זה הופיע בימים אלו קבץ המכיל אוצר
שבו דברים ממנורת שמונת הנרות..."

הלוח, שבפורתו בנוי כלוח-שנה לכל דבר, מתחיל בי"ט כסלו – ראש-השנה
לתורת החסידות.

י"ט כסלו תשי"א

בהתועדות י"ט בכסלו תשי"א דבר רבות על הדרך להתקשר אל הרבי בתקופה
שלאחר ההסתלקות. בין השאר נאמר בש"ח:

אחד שאל במכתב אצל כבוד-קדשת מורי וחמי אדמו"ר, כיצד תהיה ההתקשרות שלו אליו, מאחר שאינו מכיר פנים?

השואל לא ראה את הרבי, והיה נדמה לו שגם הרבי לא ראה אותו...

והשיב לו כבוד-קדשת מורי וחמי אדמו"ר שההתקשרות היא על-ידי למוד תורתו ושמירת התקנות וכו'. הרבי לא אמר לו שיתקשר אליו על-ידי ענייני מופתים, או על-ידי נסיעה אליו, אלא על-ידי למוד תורתו כו'.

בהמשך עובר הרבי מדבור כללי על ענין ההתקשרות ועל "למוד תורתו" – ללמוד מגדר לקראת יום ההולולא עצמו:

ובהתאם לכו הנני להציע שלקראת היארצייט ישנן כל אחד את המאמר (כלו או חלקו) שנתן כבוד-קדשת מורי וחמי אדמו"ר ליום הסתלקותו, ומזמן לזמן, פשוטא במבוכה, או שישנם אצלו ספקות, או במצב ש"פגע בך מנוול זה" (=היצר הרע) – יחזר במחשבתו מאמר זה.

דברים דומים כותב הרבי לחסידים הפונים אליו באפן אישי ושואלים כיצד לבטא ולחזק את רגש ההתקשרות שלהם. באגרת אל החסיד הרב ניסן גמינוב, המשפיע של ישיבת תומכי-תמימים בצרפת, מזכיר הרבי את דבריו בהתועדות הנזכרת לעיל וכותב כי למוד מאמרי בעל יום ההולולא צריך "לתפס מקום חשוב" בישיבה.

ומוסיף הרבי וכותב:

המדבר על-דבר זה בשיחה שנדפסה בקונטרס י"ט כסלו, שלכל אחד ואחד יהיו חקוקים בזכרונו איזה מאמרים של כבוד-קדשת מורי וחמי אדמו"ר הכ"מ, ובפרט מאמר – או חלק ממנו – דיום הסתלקות הוא יו"ד שבט תש"י.

י"ט כסלו תשמ"ו

ביום י"ט כסלו תשמ"ו – החל 'משפט הספרים'.

כ' פסלו

כ' פסלו תקנ"ז

ביום כ' פסלו תקנ"ז – השלמה ההדפסה הראשונה של ספר התניא.

ביום השני של חנכה, כ"ו פסלו תקנ"ז, הגיע רץ מיחד מסלויטא והביא עמו מאתים ספרי תניא הראשונים שייצאו מהדפוס ביום כ' בפסלו. אדמו"ר הזקן דבר אודות גמר הדפסת התניא בהתרגשות רבה, ובסיום דבריו אמר: "כ' פסלו, כ' פסלו, כ' פסלו. כל דעביד רחמנא לטב עביד" (=כל מה שעושה ה' לטובה הוא עושה).

איש מהנוכחים לא הבין את סיום הדברים התמוהים, אך לאחר שנתים, הבינו זאת כלם, כאשר ביום זה יצא מהמאסר לביתו של המתנגד.

כ' פסלו תקנ"ט

ביום כ' פסלו תקנ"ט – אדמו"ר הזקן יצא מוכוח בן 3 שעות בבית מתנגד, לאחר מאסרו. אדמו"ר הזקן התבטא, כי שעות אלו היו קשים לו יותר מכל המאסר (53 יום).

הרבי בקש להגיע לביתו של החסיד ר' מרדכי, אך בטעות הביאוהו לבית שכנו, שהיה מהיהודים המתנגדים לחסידות חב"ד ולחסידות בכלל.

שלוש שעות היה הרבי בבית היהודי המתנגד, הוא סבל שם צער רב מחצפתו של אותו יהודי. כאשר יצא משם הרבי אמר, שהסבל הנפשי שסבל בבית זה היה יותר גרוע מכל 53 ימי המעצר. כי לסבל מאת יהודי – זה יותר גרוע מאשר לסבל מגוי.

כ' פסלו תשמ"ו

ביום כ' פסלו תשמ"ו – החלה שמיעת העדיות ב'משפט הספרים'.

מכיוון שהשופטים משפיעים רבות מהנוכחות בבית המשפט, היו מגיעים מדי יום רבים מהתמימים ואנ"ש לבית המשפט כדי לעקב אחר מהלך הדיונים. בין התמימים הייתה תורנות מסדרת לנוכחות במקום.

בעל ה"שדי חמד"

כ"ד כסלו ה'תרס"ה

ביום כ"ד כסלו ה'תרס"ה – הסתלק בעל ה"שדי חמד", שהרבי השתדל מאוד בהדפסת ספריו, שאף יצאו לאור בהוצאת 'קה"ת' החב"דית.

תעודת זהות:

שם: רבי חיים חזקיהו מדיני.

כנוי: החח"מ, ה'שדי חמד'.

הולדתו: ז' חשוון ה'תקצ"ג.

הסתלקותו: כ"ד כסלו ה'תרס"ה.

עיר מגורים: ירושלים קושטא-קראסוב-חברון.

רבותיו: הרב יצחק קובו, רבי יוסף נסים בורלא.

ספריו: מכתב מחזקיהו, שדי חמד, אור לי.

מבירת הנצח לבירת טורקיה

כל חשובי העיר ירושלים השתתפו בחגיגת ברית המילה שערך חכם רפאל אליהו מדיני. כלם שמחו בשמחת משפחת מדיני שהיתה מותיקי התושבים בירושלים, ואחלו להם מקרב לב כי בנם – ששמו נקרא בישראל חיים-חזקיהו – יעלה ויפרח במעלות התורה והיראה.

כנראה שאותן ברכות נאמרו בכונה מרבה, כי אכן כבר בשנותיו הראשונות הפליא

הילד חיים-חזקיהו את כל מפיריו בכשרונותיו הבלתי-רגילים. התמדתו היתה לשם דבר אפלו ברחוב הירושלמי, ותוך שנים מספר שלט בבקיאות מלאה בחלקי התורה.

עוד בשנות ילדותו ונערוותו הספיק ללמד תורה ולשמש את גדולי ישראל שחיו באותה תקופה בירושלים, ובפרט את הראשון לציון הרב קובו, ואת ראש אבות בתי-הדין בירושלים הרב בורלא.

אף ימי אשר אלו לא נמשכו זמן רב: בשנת ה'תרי"ג, בהיותו בן עשרים שנה בלבד, נפטר אביו הרב רפאל-אליהו, ועל כלכלת הבית ופרנסת אשתו, אמו ושתי אחיותיו הקטנות – נפל על חיים-חזקיהו הצעיר, שלא נסה מעולם להתעסק בעבודות ובפרנסה, והעבודה היחידה בה התנסה היתה עבודת הלמוד וקריאת ספרים.

חכמי העדה שראו את כשרונותיו הנדירים שעלולים לרדת לטמיון אם ישקיע את עצמו בעבודות חלין, יעצו לו לעבר מירושלים לעיר קושטא, בירת טורקיה, בה היו לו בני משפחה עשירים, ששמחו לתמוך בו, ושם חיו גדולי ישראל נוספים.

בני קושטא גלו מהר מאוד את האוצר הטמון בתוכם, ורבנים גדולים הגיעו לביתו כדי להתפלפל עמו בדברי-תורה, ולא ארך זמן רב עד שהציעו לו את משרת דין העיר. אף למרבה הפלא – החח"מ סרב להצעה המכבדת. "המשרה החשובה תפריע לי להתמיד בלמוד התורה", אמר והמשיך להסתגר וללמד תורה ימים ולילות – למעט זמן השעורים שהיה מוסר.

לאחר כמה שנים של למוד בהתמדה גדולה, הוציא החח"מ את ספרו הראשון "מכתב לחזקיהו". הספר שכלל חדושי תורה במשניות ובגמרא, חשף לעין-כל את בקיאותו הנדירה של מחברו, והקנה לו שם גדול בין כל רבני ותכמי טורקיה. אף ככל שגדל שמו במדינות שמסביב – כך הפרעה התמדתו על-ידי שואלים רבים, שפנו אליו בכל עת והטרידו את מנוחת הדיעת שהיה חפץ בה.

האנציקלופדיה הראשונה

שלש-עשרה שנה עברו על החח"מ בקושטא, שלאחריהם הוא נענה להצעת עשיר גדול ממדינת קרים בדרום-רוסיה, לבוא לשמש כרב המדינה מתוך מנוחת הנפש והגוף, כשאותו עשיר מתחייב לספק לו את כל צרכיו.

שלשים ושלש שנים שהה בקראסוב שבקררים. בשנים אלו השקיע את כל מרצו

ביהודי אותה מדינה, שמלבדו לא היה להם שום רועה ומחנף. מלבד התורה שלמד אותם, השתדל לנטע בהם מדות טובות וענוה, ואף הראה להם דגמא אישית לכך, פשהשיא שם את שלש בנותיו לבעלי מלאכה – תלמידי-חכמים, כמוכן – האחד סנדלר, השני חיט, והשלישי כובען...

באותן שנים השקיע החח"מ את מרב כוחותיו בעריכת האנציקלופדיה התורנית הגדולה, אשר עד ימיו לא נראתה כמוה. יצירת הפאר שקרא את שמה 'שדי חמד', המקיפה את כל חלקי התורה בהסברים רחבים, ובה מובא כל ענין משרשיו בגמרא ובדברי הראשונים עד לדברי האחרונים.

בשנת תרנ"ט חזר ה'שדי חמד' לארץ-ישראל, כשספרו מפרסם בכל קצוי תבל. לאחר תקופה קצרה של מגורים בירושלים העתיק את מושבו לעיר חברון – בה מנהל 'חכם באשי' (=ראש החכמים) ואב-בית-דין, יסד ישיבה בראשותו, ובה השלים את יצירת האנציקלופדיה 'שדי חמד'.

בערב שבת חנכה, כ"ד כסלו ה'תרס"ה, נסתלק ונטמן בחברון, זכותו תגן עלינו.

הדפסה חב"דית

בשנת ה'תש"ח, 43 שנים לאחר פטירתו של ה'שדי חמד', עורר הרבי הרי"צ על הנחיצות שבהדפסת ספרו הגדול שוב. הרבי נשיא דורנו, שעמד אז בראשות ה'מרכז לענייני חנוף', עסק בענין ורתם למשימה חשובה וקשה זו חסידים רבים, כפי שנתן למצא באגרותיו הקדושות.

הרבי בעצמו ערך את הספר להוצאה לאור, ואף כתב את ההקדמה. כל הפרטים שנוכרו-לעיל על ה'שדי חמד', הם מתוך ההקדמה שהרבי כתב. ספורים רבים ארעו מסביב להדפסה זו, והרבי הבהיר לנדיבים את גדל הזכות שבהדפסת ספרים אלו, ודרבן אותם לתרם סכומים גדולים לזרזו ההדפסה, עד שבשנת תשי"ג השלמה ההדפסה.

בהתועדות ראש-חדש סיון, נכח מר יוסף רובינסון שתתם סכומים גדולים עבור הדפסת ה'שדי חמד'. במהלך ההתועדות פנה מר רובינסון אל הרבי ובקש מהרבי לבאר ענין ב'שדי חמד'.

הרבי השיב לו: "עבור ההוצאה-לאור של ה'שדי חמד' ראוי היה לערוך התועדות

מיחדת" ... לאחר מכן הוציא הרבי מכיסו את מפתח חדרו, מסרו לאחד הבחורים, ובקשו להביא מתדרו כרה אחד של השדי חמד. על השאלה "איזה כרה?", השיב הרבי: "איזה שיעלה בידך".

אחד הפרכים הובא והרבי פתחו ב'מערכת ד' מינים". הרבי עין מספר רגעים בספר ואמר: "מדבר כאן אודות קניית אתרוג – אם יש לשלם מיד או לאחר זמן. בתחלת דבריו מביא השדי חמד שיש להזהר לתן הכסף מיד..."

הרמז לענין ההדפסה הובן לכל, גם לגביר...

כ"ה כסלו - חנכה

כ"ה כסלו ג'תקצ"ז

בכ"ה כסלו ג'תקצ"ז שחררו החשמונאים את בית המקדש מידי היוונים, וחדשו את עבודת המקדש. ביום זה מדי שנה מתחיל חג החנכה שבו שמונה ימי הודאה, אותם תקנו חכמי ישראל בזמן בית המקדש השני לזכר הנצחון במרד החשמונאים, חנכתו מחדש של בית המקדש ונס פך השמן. החג מצוין בשמונת הימים מכ"ה בכסלו עד ב' בטבת או ג' בטבת.

חג החנכה איננו מצוה בתורה שבכתב, ומקורו בדברי-סופרים.

גזרות היוונים ונצחון החשמונאים

בזמן בית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם, ולא הניחו אותם לעסק בתורה ובמצוות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות, וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאוד מפניהם ולחצים לחץ גדול – עד שרחם עליהם אלקי אבותינו והושיעם מידם והצילם, וגברו בני חשמונאי – הכהנים הגדולים והרגום והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החרבן השני.

מציאת פך השמן

כשגברו ישראל על אויביהם ואבדום – ביום כ"ה בחדש כסלו היה. נכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש, אלא פך אחד, ולא היה בו להדליק, אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

ימי שמחה והלל

מפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור שיהיו שמונת ימים אלה, שתחלתם כ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל, ומדליקין בהם הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה.

ולילה משמונת הלילות – להראות ולגלות הנס. וימים אלו הם הנקראים "חנכה", והם אסורים בהספד ותענית כימי הפורים, והדלקת הנרות בהם – מצוה מדבריי סופרים, כקריאת המגלה.

מועד החג

את חג החנכה אנו חוגגים מיום כ"ה בכסלו עד ב' טבת, בכל שנה – אם השנה היא שלמה או "כסדרה". אך אם השנה "חסרה" – חוגגים עד ג' בטבת.

שנה כסדרה: אם מספר הימים לחדשים סדר לסרוגין – חדש אחד מלא (בן 30 יום) וחדש אחד חסר (בן 29 יום) לפי הסדר:

תשרי, כסלו, שבט, ניסן, סיון, אב – מלאים.

חשוון, טבת, אדר, איר, תמוז, אלול – חסרים. סך הכל 354 יום.

שנה חסרה (353 יום): במקום ששה חודשים חסרים, ישנם שבעה חודשים חסרים. בשנה כזאת מפחיתים יום אחד מחדש כסלו והוא בן 29 יום בלבד. בשנה כזאת חל היום השמיני של חג החנכה ביום ג' בטבת.

מדוע חוגגים שמונה ימים?

- התשובה העקרונית והמפרסמת ביותר היא ששמונת הימים נקבעו לזכר נס "פך השמן".
- במגלת תענית אנו לומדים: "ומה ראו לעשות חנכה שמונה ימים? אלא, בימי מלכות יון נכנסו חשמונאים להיכל ובנו את המזבח ושדוהו בשיד (=סידוהו בסיד) ותקנו בו כלי־שרת והיו מתעסקים בו שמונה ימים".
- חנפת המשכן במדבר נמשכה שמונה ימים: ימי המלוואים שבעה ימים וביום השמיני היה גמר החנכה על־ידי התחלת העבודה.
- בזמן מלחמת החשמונאים לא יכלו להקריב את הקרבנות בחג הסכות. לכן עשו לזכרון את חג החנכה שמונה ימים. ובנס שהראה להם הקדוש־ברוך־הוא שנמשך שמונה ימים – ראו בני־ישראל הסכמה מן השמים לעשית שמונה ימים גם להבא.

- חֲנֻכַּת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ עַל־יְדֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ נִמְשָׁכָה שְׁמוֹנָה יָמִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּדִבְרֵי הַיָּמִים: "וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת הַחֹג בַּעַת הַהִיא שִׁבְעַת יָמִים... וַיַּעֲשׂוּ בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצָרֹת".

טַעַם קְבִיעַת הַשֵּׁם "חֲנֻכָּה"

- חָנוּ מֵאוֹיְבֵיהֶם: כָּתַב רַבֵּנוּ נְסִים, שֶׁלְּפִיכֶךָ נִקְרָאוּ יָמִים אֵלּוּ "חֲנֻכָּה" – כְּלוֹמַר, "חָנוּ בְּכ"ה מֵאוֹיְבֵיהֶם".
- חָנוּ מִהַמְּלַחְמָה: בַּעַל הַלְבוּשׁ כָּתַב: חָנוּ בְּכ"ה מִנְּסִיעַתְּם לַמְּלַחְמָה, מִלְּשׁוֹן הַפְּסוּק "וַיִּסְעוּ וַיַּחֲנוּ".
- חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ: בְּחֻדוּשֵׁי אֲגָדוֹת מֵהַרְש"א כָּתַב טַעַם הַשְּׁנִי – עַל־שֵׁם חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ – כְּדֹאמְרֵינוּ בַּפֶּרֶק רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, שֶׁבֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי גָּנְזוּ אֶת אַבְנֵי הַמִּזְבֵּחַ, שֶׁשִּׁקְצוּ אֲנָשֵׁי־יָוֵן לַעֲבוֹדַת־זֹרָה, וְהִצְרִיכוּ לַבְנוֹת מִזְבֵּחַ חָדָשׁ. וְלִכְךָ נִקְרָא "חֲנֻכָּה".
- חֲנֻכַּת הַכִּלִּים: יֵשׁ שֶׁכְּתוּבוֹ, שֶׁלֹּא רַק הַמִּזְבֵּחַ נִתְחַלֵּל, אֲלָא כָּל הַכִּלִּים שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ נִתְחַלְלוּ. הָיוּ צָרִיכִים אִם־כֵּן לְקַדְּשָׁם, וְכִלִּים מִתְקַדְּשִׁים – עַל־יְדֵי שְׁחֻנְכִים אוֹתָם, כְּאֲשֶׁר מִתְחִילִים לַעֲבֹד בָּהֶם. וְלִכְךָ נִקְרָא "חֲנֻכָּה", עַל־שֵׁם חֲנֻכַּת הַכִּלִּים.

חֲבִיבוֹת הַמִּצְוָה

מִצְוֹת גֵּר חֲנֻכָּה, מִצְוָה חֲבִיבָה הִיא עַד מְאוֹד, וְצָרִיךְ אָדָם לְהִזָּהֵר בָּהּ, כְּדֵי לְהוֹדִיעַ הַנֶּסֶם וּלְהוֹסִיף בְּשִׁבַח הָאֵל וְהוֹדִיָּה לוֹ עַל הַנְּסִים שֶׁעָשָׂה לָנוּ.

שִׁכַר הַמִּצְוָה

הַרְגִּיל לְהִזָּהֵר בְּגֵר־שֶׁבֶת וְגֵר־חֲנֻכָּה, הוֹיָן (=יְהִיוּ) לוֹ בָּנִים תְּלִמְדֵי־חֻכְמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי גֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר".

עֵקֶר הַדִּין

תָּנוּ רַבָּנוּ: "מִצְוֹת חֲנֻכָּה – גֵּר אִישׁ וּבֵיתוֹ, וְהַמְהַדְרִין – גֵּר לְכָל אֶחָד וְאֶחָד". הֵינּוּ, מֵעֵקֶר הַדִּין מִצְוֹת הַדְּלָקָה גֵּר חֲנֻכָּה הִיא – "גֵּר אִישׁ וּבֵיתוֹ". כְּלוֹמַר: בַּעַל־הַבַּיִת מְדַלֵּק גֵּר אֶחָד בְּכָל לַיְלָה, וְכָל בְּנֵי־בֵיתוֹ יוֹצְאִים בְּהַדְּלָקָה זֶה יְדֵי חוֹבְתָם.

מְהַדְרִין

אולם בחנכה קבעו לנו חכמינו זכרונם לברכה, שיש דין של "מהדרין" ו"מהדרין מן המהדרין". "המהדרין במצוות – גר אחד לכל אחד ואחד". הינו, שכל אחד מבני הבית מדליק בכל לילה גר אחד.

מְהַדְרִין מן המהדרין

ו"המהדרין מן המהדרין" – מחלקת בית שמאי ובית הלל:

בית שמאי סוברים: "פוחת והולך". כלומר: בליל ראשון של חנכה מדליק שמונה גרות, ובליל שני פוחת ומדליק שבועה בלבד, עד שבליל יום שמיני מדליק גר אחד בלבד. וטעמם – כנגד ימים הנכנסים (לעתיד לבוא). ועוד, כנגד פרי החג (של סכות) שמתמעטים והולכים.

ובית הלל סוברים: "מוסיף והולך", כלומר: בליל ראשון של חנכה מדליק גר אחד בלבד, ובליל היום השני מוסיף עוד גר אחד, עד שבליל יום השמיני מדליק שמונה גרות. וטעמם – כנגד ימים היוצאים (שעברו כבר, וזה שהוא עומד בו – נמנה עם היוצאים). ועוד, ד"מעלין בקדש ואין מורידין".

למעשה, נפסקה ההלכה בבית הלל, וסימנה: ח' גרות והלכה בבית הלל.

החייבים בגר החנכה

- כל איש מישראל, מבן שלש-עשרה שנה, חייב בהדלקת גר-חנכה. אפלו עני המתפרנס מן הצדקה – חייב בהדלקת גר-חנכה.
- אשה מבת שתיים-עשרה שנה חייבת בהדלקת גר-חנכה כמו האיש; אף-על-פי שנשים פטורות ממצוות-עשה שהזמן גרמא (מצוה שקיומה תלוי בזמן ובתאריך מסים) – בכל-זאת חייבות במצוות הדלקת גר-חנכה.
- אף-על-פי שהאשה חייבת בהדלקת גר-חנכה, כבר נהגו שאין הנשים והבנות מדליקות בפני עצמן, אלא עומדות ושומעות הברכות מפי בעל-הבית ויוצאות ידי-חובתן בהדלקתו.
- קטנה, אף שאין המנהג שמדליקה בעצמה, מכל-מקום פשוט הוא שחייבת לשמץ את ההדלקה מטעם הנוהג.

- כאשר היה כבוד-קדשת אדמו"ר הרש"ב נשמתו-עזן עוזב את ביתו לפני חנפה – היה מצוה לזוגתו, הרבנית שטערנא-שרה נשמתה-עזן שתדליק חנכיה בעצמה (למרות שהיתה שומעת את הברכות מאחד הגברים).
- קטן שהגיע לחנוף צריך גם-כן להדליק. בימינו מתחילים לחנף את הבנים להדליק נרות-חנפה מגיל רף ביותר, ומשתדלים לחנכם עם כל ההדורים.
- קטן, אפלו שהגיע לגיל חנוף – אינו יכול להוציא את הגדול ידי חובת ההדלקה.

במה מדליקין?

• המנורה:

- (א) הצווי "זה אלי ואנוהו – התנאה לפניו במצוות", כולל בנוגע לחנפה – מנורת חנפה נאה. ומי שידו משגת – יקנה מנורה של כסף להדור מצוה.
- (ב) אין ראוי להדליק נרות חנפה בחנכיה עגלה.

• השמן:

- (א) כל השמנים כשרים לנר-חנפה. אך מפל-מקום, מצוה מן המבחר להדליק דוקא בשמן-זית, דגמת הנס שבמקדש שהיה בשמן-זית. ומי שאין באפשרותו להדליק בשמן-זית בכל שמונת הלילות – ישתדל לפחות בלילה הראשון להדליק בשמן-זית.
- (ב) אין להדליק בשמן שריחו רע – כי כיון שריחו רע, יניחהו ויצא ולא יראה את הנרות, ועקר "פרסומי נפא" הוא ראית הנרות.

• הנרות:

- (א) אם אין לו שמן-זית וגם לא שאר שמנים – ידליק לכתחלה בנרות-שעוה, כי נרות אלו אורם צלול כמו שמן. ואם גם נר-שעוה אין לו – ידליק בשאר מיני נרות.
- (ב) אם לוקח נרות למצות ההדלקה, יזהר שלא יקח נר הקלוע משנים יחד (כמו נר הבדלה), משום שהבערה תהיה כמדורה.
- (ג) הנרות צריכים לעמד בשורה ישרה ושוה, ולא יהיה אחד נכנס ואחד יוצא – כדי שלא יבואו להדליק בשורה עגלה. כמו-כן לא יהיו הנרות, אחד גבוה ואחד נמוך, משום שבאופן זה אין זכרון לנס, שלא היה באופן זה.

ד) צָרִיף שִׁיחִיהָ רוּחַ בֵּין גַּר לְחֵבְרוֹ, שֶׁלֹּא תִתְחַבְּרֶנָּה הַפְּתִילוֹת יַחַד, וְאִזּוּ יִהְיֶה נִרְאָה כְּמִדּוּרָה.

• גַּר הַשֶּׁמֶשׁ:

א) גַּר הַשֶּׁמֶשׁ אֵין חֵיבִים לַעֲשׂוֹתוֹ מֵאוֹתוֹ סוּג שֶׁל שְׂאֵר הַנְּרוֹת. אֲמָנָם יֵשׁ הַמְּקַפְּדִים לַעֲשׂוֹתוֹ דּוֹקָא מְסוּג שׁוֹנָה, כְּדֵי שִׁיחִיהָ הֶכֶר בֵּינוּ לְבֵין שְׂאֵר הַנְּרוֹת.

ב) נוֹהֲגִים שֶׁהַשֶּׁמֶשׁ יִהְיֶה גַּר שֶׁל שְׂעוּה. וַיִּנְיַחְהוּ קִצֵּת לְמַעֲלָה מִן הַנְּרוֹת.

• הַפְּתִילוֹת:

א) כָּל סוּגֵי הַפְּתִילוֹת כְּשֵׁרִים לְגַר־חֲנֻכָּה. מִצְוָה מִן הַמְּבַחֵר לַעֲשׂוֹת הַפְּתִילוֹת מִצְמָר־גֶּפֶן אוֹ מִפְּשֶׁתָן.

ב) אֵין צָרִיף לְהַחֲלִיף אֶת הַפְּתִילוֹת בְּכָל יוֹם, אֲלֹא מְדֻלֵּק בְּהֵן עַד שֶׁלֹּא תִהְיֶינָה רְאוּיּוֹת לְהִדְלָקָה, כִּי הֵן נוֹחוֹת יוֹתֵר לְהִדְלָקָה כְּשֶׁכֶּבֶר הַשֶּׁתְּמִשׁוּ בְּהֵן אֲמֵשׁ. וַיֵּשׁ שֶׁכֶּתְבוּ, שֶׁצָּרִיף לְהִדְלָקָה בְּכָל יוֹם בַּפְּתִילוֹת חֲדָשׁוֹת, מִשׁוּם שֶׁבְּכָל יוֹם מִיָּמֵי הַחֲנֻכָּה הִיָּה מִתְחַדָּשׁ הַנֵּס. וְעוֹד, כִּי גַם בְּבֵית־הַמְּקַדָּשׁ הָיוּ מְחַלְּפִים בְּכָל יוֹם אֶת הַפְּתִילוֹת בַּחֲדָשׁוֹת.

ג) הַלּוֹקֵחַ פְּתִילוֹת יִשְׁנוֹת – יִזְהַר לְשִׁים אֶת הַפְּתִילָה מִהֲלִילָה הַקּוֹדֵם בְּגַר הַנוֹסֵף שֶׁמְדֻלֵּק בְּרֵאשׁוֹנָה.

ד) כְּשֶׁמְחַלְּפִיף אֶת הַפְּתִילוֹת וּבֹא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בַּחֲדָשׁוֹת, אֵל יִזְרַק אֶת הַפְּתִילוֹת הַמְּשֻׁמָּשׁוֹת, וְגַם לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן לְגַרֹת שַׁבָּת, אֲלֹא יַעֲשֶׂה לָהֶן מִדּוּרָה לַעֲצֹמֵן וַיִּשְׂרֹפֵן.

מְקוֹם הַנְּחִת הַנְּרוֹת וְהִדְלָקָתָם

• הִדְלָקַת גַּר־חֲנֻכָּה מִצְוָתָהּ בַּפֶּתַח הַסְּמוּדָה לְרֵשׁוֹת הָרַבִּים, מִשׁוּם "פְּרָסוּמֵי נֶסֶא", וְכֵן נִהְגוּ בְּזִמְן הַמְּשֻׁנָּה וְהַגְּמָרָא. אֲדָּ בְּזִמְן הַזֶּה, שֶׁאֲנֹו דָרִים בֵּין הָאָמוֹת – מְדֻלֵּק בְּבֵית שֶׁהוּא דָר בּוֹ.

• אֲדָמוֹ'רֵי חַב"ד נִהְגוּ לְהִדְלָקָה גַּרֹת חֲנֻכָּה עַל פֶּתַח אַחַד הַחֲדָרִים וְלֹא עַל הַחֲלוֹן.

• נוֹהֲגִים לְהַעֲמִיד אֶת הַחֲנֻכָּיָה עַל כֶּסֶא בְּעֵבֵי הַמְּזוּזָה, בַּחֲלָל פֶּתַח הַחֲדָר, מִשְׁמָאל הַנְּכַנְס (מוֹל הַמְּזוּזָה) – כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה מְזוּזָה בְּיָמִין וְגַר־חֲנֻכָּה מִשְׁמָאל, וְהוּא מְסַבֵּב בְּמִצְוֹת.

- כּאֲשֶׁר רַבִּים מְדַלִּיקִים בְּבֵית אֶחָד, יִזְהָרוּ לְשֵׁים כָּל אֶחָד אֶת גִּירוֹתָיו בְּמָקוֹם מִיָּחַד, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה הַכֹּר – כַּמָּה גִּירוֹת מְדַלִּיקִים בְּאוֹתוֹ לִילָה. וְלֹא יִדְלִיקוּ בְּמָקוֹם שֶׁמְדַלִּיקִים גִּירוֹת כָּל הַשָּׁנָה, כְּדֵי שְׂיִהְיֶה נֶכֶר שְׂאֵלוֹ הֵם "גִּירוֹת חֲנֻכָּה".
- יֵשׁ לְהַנִּיחַ אֶת הַגִּירוֹת לְמַעְלָה מִשְׁלֹשָׁה טְפָחִים מִן הַקְּרָקַע וּלְמַטָּה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים. אִם הַנִּיחָם לְמַעְלָה מִעֲשָׂרָה טְפָחִים – יֵצֵא, אִךְ לְמַעְלָה מִעֲשָׂרִים אָמָה – לֹא יֵצֵא.
- צָרִיךְ לְהַדְלִיק אֶת הַגִּירוֹת בְּבֵית שָׁבוּ הוּא אוֹכֵל בְּקִבְעוֹת, וְלִכְּן הַהוֹלֵךְ לְאָכֵל בְּבֵית חֵבְרוֹ בְּאֶקְרָאִי – צָרִיךְ לְחֹזֵר לְבֵיתוֹ וּלְהַדְלִיק שָׁם.
- הֵיךְ לוֹ חֹדֵר מִיָּחַד לְאָכִילָה וְחֹדֵר אַחֵר לְשֵׁנָה – יִדְלִיק בְּחֹדֵר שְׂאוֹכֵל בּוֹ, שֶׁכֵּן אוֹתוֹ הַחֹדֵר נִחְשָׁב לְעֶקְרִי.
- כְּדֹאִי וְנִכּוֹן שֶׁבְּחֹדֵר הַפְּרָטִי שֶׁל הַיְלָדִים, יִדְלִיקוּ הַיְלָדִים גִּירוֹת חֲנֻכָּה, שֶׁכֵּאֲשֶׁר רוֹאִים אֶת מְנוֹרַת הַחֲנֻכָּיָה בְּפֶתַח חֹדֵר – נַעֲשֶׂה רֶשֶׁם חֲזָק בְּנַפְשָׁם.
- מְדַלִּיקִים כְּשֶׁהַחֲנֻכָּיָה מְנַחֵת בְּמָקוֹמָהּ, וּמִשְׂאִירִים אוֹתָהּ בְּמָקוֹמָהּ כָּל מִשְׁךְ הַזְּמַן שֶׁעָלְיָה לְדַלֵּק.

זְמַן הַהַדְלָקָה

- תַּז"ל קָבְעוּ שֶׁזְמַן הַדְלָקַת גִּירוֹת חֲנֻכָּה הוּא: "מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה, עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוּק", שֶׁבְּזְמַן זֶה עוֹבְרִים וְשׁוֹבִים, וַיֵּשׁ פְּרָסוּם לְגַם עַל-יְדֵי הַהַדְלָקָה.
- וּבְבִאוֹר הַתְּחִלַּת זְמַן זֶה, שֶׁהוּא "מִשְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה", נִחְלָקוּ הַדְּעוֹת: יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁהוּא סוּף הַשְּׂקִיעָה, דְּהֵינּוּ בְּצֵאת הַכּוֹכָבִים. יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁזְמַנָּה הוּא, לְעֶרְךָ רִבַּע שָׁעָה קֵדָם צֵאת הַכּוֹכָבִים. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, שֶׁהוּא בְּזְמַן הַשְּׂקִיעָה מִמָּשׁ (תְּחִלַּת הַשְּׂקִיעָה – כְּשֶׁמֶתְכַפֵּית הַשָּׁמֶשׁ מִעֵינֵינוּ) וּלְמַעֲשֶׂה, יִתְפַּס כָּל אֶחָד וַיִּנְהַג כַּמְנַהֵג אֲבוֹתָיו.
- מְנַהֵג חַב"ד: לְהַדְלִיק אַחֲרֵי הַתְּחִלַּת הַשְּׂקִיעָה, בֵּין תְּפִלַּת מְנַחָה לְעֶרְבֵית.
- שֶׁכַּח לְהַדְלִיק בְּזְמַן, אוֹ שֶׁהוּזִיד וְלֹא הַדְלִיק בְּזְמַן – מְדַלִּיק וְהוֹלֵךְ עַד חֲצֵי שָׁעָה אַחֵר צֵאת הַכּוֹכָבִים, וּבְבִרְכָה. בְּדִיעֵבַד אִם עָבַר זְמַן זֶה, וְהוֹלֵךְ כָּל הַלַּיְלָה, עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר וּבְנֵי-בֵיתוֹ עֲדִין עָרִים – יוֹכֵל גַּם לְבָרֵךְ. אִךְ אִם הֵם כֹּבֵר יְשָׁנִים – יִדְלִיק בְּלֹא בְּרָכָה. אִם כָּלֵם יְשָׁנִים – נִכּוֹן לְהַעֲרִם וּלְבָרֵךְ.

אסור מלאכה קדם ההדלקה

- משהגיע זמן ההדלקה – אסור לאכול ולעשות שום דבר, אפילו ללמד תורה עד שידליק, ואם התחיל – צריך להפסיק, ויש להחמיר גם בחצי שעה לפני ההדלקה.

זמני שבת חנכה

- בערב שבת מדליקים גר-חנכה, ואחר-כך מדליקים גרות-שבת.
- לפני הדלקת הנרות מתפללים תפלת מנחה. אם רואה שנותר לו זמן קצר עד לכניסת השבת – ידליק גרות חנכה תחלה ואחר-כך יתפלל מנחה.
- כיון שמדליקים בשעה מקדמת, יש לדאג מראש לכמות מספקת של שמן על-מנת שידלקו הנרות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים.
- לאחר הדלקת גרות-שבת אסור לטלטל ולהזיז את החנכיה או הנרות וכדומה, עד צאת השבת.
- במוצאי-שבת מדליקים בבית-הכנסת גרות-חנכה, לפני הבדלה, ובבית – מבדילים תחלה, מדליקים גרות-חנכה, ולאחר מכן אומרים "ויתן לך".

סדר הברכות וההדלקה

- לפני שמדליק את הנרות, יקבץ את בני-ביתו – כדי לפרסם את הנס, כדי שישמעו את הברכות ויראו את הדלקת הנרות.
- לפני הברכה וההדלקה יכונן לקים את מצות הדלקת גר-חנכה, כי גם מצוה מדרבנן צריכה כוונה לצאת ידי חובה.
- צריך לברך את הברכות לפני שמדליק את הנרות, ואף צריך לעמוד בשעת הברכה וההדלקה – כמו במנורה שבבית-המקדש, שהכהן עומד ומדליק.
- בלילה הראשון מברך שלש ברכות: "להדליק גר חנכה", "שעשה נסים" ו"שהחיינו". מליל שני ואילך מברך שתי ברכות בלבד: "להדליק גר חנכה" ו"שעשה נסים". הטעם שמברכים בכל יום את ברכת "שעשה נסים" – מפני שגם השמן היה בכל יום מחדש (שבכל שמונת הימים הדליקו מאותו פך קטן

שמצאנו). אם שכח לברך "שהחינו" בלילה הראשון ונזכר רק לאחר גמר ההדלקה – יברך למחרת בשעת ההדלקה. אם שכח גם אז – יכול לברך גם בשאר לילות החנכה בשעה שמדליק.

- בלילה הראשון מדליק את הנר שפנגד ימינו. בלילה השני, כשמוסיף נר חדש סמוך לו, מברך ומתחיל להדליק מהנר הנוסף. וכן בכל הלילות, מתחיל להדליק מן הנר הנוסף, שהוא השמאלי ביותר. ופונה ממנו ימינה, והולך ומדליק לכיוון ימין המנורה. נמצא, שתמיד מברך על הנר הנוסף.
- יעמד תמיד קרוב לנר שמתחיל באותו לילה, כדי שיפגע בו תחלה ולא יצטרך לדלג על המצוות.
- לאחר הדלקת הנרות אומרים "הנרות הללו".
- נוהגים להתעכב סמוך לנרות כחצי שעה.
- הנרות צריכים לדלק לפחות חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. על-פי מנהג חב"ד: מקפידים שהנרות ידלקו לפחות חמשים דקות.
- אסור להשתמש באור נרות החנכה, כלומר לקרא או לעשות מלאכה לאורם. לכן נוהגים להניח לידם את השמש, כדי שאם יעשה איזה דבר ליד הנרות – ישתמש באורו, ויש להניחו קצת למעלה מהנרות שיהא נפר שאינו ממנינם.
- נר שפכה בתוך שעור זמן חיוב דליקתו – נוהגים לחזור ולהדליקו ללא ברכה.

נר חנכה בבית הכנסת

- בבית הכנסת מדליקים נרות חנכה משום "פרסומי נסא". ויש להניחם בכתל דרום ולסדרם לארוך הכתל בין מזרח למערב, כנגד המנורה בבית המקדש. ונהגו להניחם למעלה מעשרה טפחים.
- מדליקים את הנרות בבית הכנסת בין תפלת מנחה לערבית, מבעוד יום ומברכים עליהם. טוב שיהיו עשרה בבית הכנסת בשעת הברכות.
- בבית הכנסת של כבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו נוהגים להדליק את הנרות לפני אמירת "עלינו" של תפלת מנחה. אחר הדלקתם אומר הקהל את "הנרות הללו" בנגון הידוע.

- אין אדם יוצא ידי חובתו בנרות בית הכנסת, אפלו שליח הצבור שהדליקם צריך לחזור ולהדליק בביתו, אף לא יברך בביתו ברכת "שהחינו", אלא אם מדליק גם על מנת להוציא את בני ביתו.
- נוהגים להדליק נרות חנכה בבית הכנסת גם בשעת תפלת שחרית – ללא ברכה, ומדליקים גם את ה'שמש'.

התפלות בְּחַג הַחֲנֻכָּה

- בכל שמונת ימי החג אומרים "ועל הנסים" בתפלה ובברכת המזון. בתפלה – בברכת "מודים", לפני "ועל כלם". ובברכת המזון – לפני "ועל הכל".
- בכל שמונת ימי החג אומרים בתפלת שחרית "הלל" שלם.
- בימי החנכה אין אומרים תחנון, אלא ארץ אפים, למנצח יענה, ותפלה לדוד. גם בתפלת מנחה של ערב חנכה אין אומרים תחנון.
- בשבת חנכה אין אומרים "אב הרחמים" ו"צדקתך צדק".

עֲשִׂיית מְלֹאכָה בַּחֲנֻכָּה

- הנשים נוהגות להמנע מעשיית מלאכה כשנרות החנכה דולקים. והוא כחצי שעה – כדי להזכיר שאסור להשתמש לאורם. ואין להקל בזה. ודוקא הנשים – לפי שהנס נעשה על ידי אשה.
- יש אומרים שאסור מלאכה הוא דוקא בעבודות פגון: תפירה, סריגה, כביסה וכיוצא בהן. ויש אומרים שגם בשול ואפיה אסורים, וכן הוא מנהג ירושלים.

מְנַהֲגי חֲנֻכָּה

- הסעודות שנוהגים להרבות בימי חנכה הן סעודות רשות, כי לא קבעו את הימים למשחה ושמחה, אלא להלל ולהודות. יש הסוברים שיש קצת מצוה ברבוי הסעודות, משום שבאותם הימים היתה חנכת המזבח. ואם נוהגים לומר בסעודות אלו שירות ותשבחות – אז ודאי נחשבות הן לסעודות מצוה.
- נוהגים לאכל לביבות מטגנות בשמן לזכר נס פך השמן.
- יש הנוהגים לאכל מאכלי חלב לזכר הנס בו האכילה יהודית בת יוחנן כהן

גדול את מלך יון – אליפורנוס במאכלי חלב, ועל-ידי זה השתפר אותו צורר ונרדם, וכך הצליחה להרג אותו.

- נהגו ילדי ישראל לשחק במשחק הסביבון, עליו חרותות האותיות נ' ג' ה' ש' פ' – ראשי-תבות: נס גדול היה פה – כדי לחנך את הילדים לזכור את הנס אף בעת משחקם.
- בחוץ-לארץ חורתים על הסביבון את האותיות נ' ג' ה' ש' – ראשי-תבות: נס גדול היה שם, והדבר מרמז בפסוק שקוראים בימי החנכה "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה".
- נוהגים להרבות בצדקה בימי החנכה, בפרט ללומדי תורה, ועל-ידי הצדקה מתקן האדם פגמי נפשו.

חג החנכה – הוראה למעשה

כבוד קדשת אדמו"ר נשיא דורנו בקש מהחסידים מספר דברים שמטרתם לחזק את קיום את מצוות ומנהגי החנכה:

- להשפיע ולדאג שבכל בית יהודי תדלק מנורת חנכה.
- כל הגברים, ובכללם גם ילדים צעירים, ידליקו מנורת חנכה בפני עצמם. הנשים – ובכללן גם ילדות צעירות – תדלקנה גרות שבת-קדש.
- לאסוף את ילדי ישראל – גם אלו שלא למדו מעולם בבית-ספר יהודי, לספר להם את ספור נס החנכה ולאפשר להם להדליק מנורת חנכה.
- להשתדל שכל ילדי ישראל – ילדים וגם ילדות – יקבלו דמי-חנכה. מה טוב אשר גם הילדים יתנו דמי-חנכה לחבריהם והילדות לחברותיהן.
- לעורר את הילדים לתת צדקה במשך ימי החנכה, ובערב-שבת יתנו כפלים – עבור יום השבת.
- לעורר ולהוסיף בלמוד בכל יום מימי החנכה מענייני החג.
- בתי-חב"ד בארץ ובעולם עורכים הדלקות מרכזיות ברחבי הערים על-גבי חנכיות ענק ואף נוסעים בשירה ארפה ("שירת האור") של מכוניות, כשעל גגותיהן מרכבות חנכיות מאירות.

זאת חנכה

- היום השמיני של חנכה מכנה "זאת חנכה", על-שם שבקריאת התורה של יום זה קוראים בסופה "זאת חנכת המזבח".
- כחלק מ'מבצע חנכה' בקש כבוד-קדשת אדמו"ר נשיא דורנו להדליק את נרות החנכה בכנוסים, באספות ובכל מקום צבורי ומרכזי – ללא ברכה – גם ביום "זאת חנכה" (ובמיוחד באותו היום), ולספר לנוכחים את ספורי החנכה. חביבות מיוחדת יש לזה במיוחד כאשר מסתימים ימי החנכה ומראים בזה את השפעתם על הימים הבאים.
- שיירי הפתילות שדלקו ושיירי השמן שבתנפיה – אם לא התנה עליהם תחלה, עושה עבורם מדורה בפני עצמה ושורפם.
- יש נוהגים להרבות קצת בסעודה ושירות ותשבחות ביום האחרון של חנכה. וטעמם – על-פי דברי המדרש: "עושין סעודה לגמרה של תורה", וכתבו הפוסקים שהוא הדין לגמרה של מצוה.

קצור מנהגי חב"ד בהדלקת נר חנכה

- מדליקים בשמן-זית, וה"שמש" – נר של שעה.
- מניחים המנורה בעבי המזוזה בחלל פתח החדר, ואין מדיקים אם הנרות דרום וצפון מנחים או מזרח ומערב מנחים.
- מעמידים המנורה על פסא. ואין מדיקים שיהיה למעלה משבועה טפחים, או בסמוך לג' טפחים.
- מדליקים בחגירת אבנט, אבל בכובע ולבושים הרגילים.
- מדליקים בין מנחה למעריב.
- נסח הברכה: "להדליק נר חנכה".
- התחלת הדלקת הנרות – לאחר סיום כל הברכות.
- בליל ראשון מדליק נר הימין. מליל שני ואילך מוסיף לשמאלו ומדליק משמאל לימין.
- אמירת "הנרות הללו" – לאחר הדלקת כל הנרות.

- ה'שמש' מקומו גבוה משאר הנרות.
- נסח "הנרות הללו" – וכן "ועל הנסים" – כמו שנדפס בסדור רבנו הזקן.
- מדיקים שיזלקו הנרות חמשים דקות לכל הפחות.
- נהגו שהפתילות יהיו בכל יום חדשות, וכן מנהג הרבי.
- נר שפכה בתוך שעור זמן דליקתו – חוזרין ומדליקין אותו.
- מתעכבים סמוך לנרות כחצי שעה (לבד מערב שבת-קדש).
- אחר שעור זמן הנזכר-לעיל – מטלטלין המנורה, גם אם הנרות דולקות עדין.
- אחר שעור זמן הנזכר-לעיל – עושים מלאכה שלא כנגד הנרות.
- נתן להזיז את החנכיה אחר הברכה – במקרה שיש צורך.

כ"ו כסלו

כ"ו כסלו ה'תקנ"ז

ביום כ"ו כסלו תקנ"ז – ספר התנ"א הראשון הגיע לאדמו"ר הזקן. ראה את תאור הארוע לעיל ביום כ' כסלו.

כ"ו כסלו ה'תרכ"א

ביום כ"ו כסלו תרכ"א – אדמו"ר הרש"ב הכנס לבריתו של אברהם אבינו.

כ"ז כסלו

כ"ז כסלו ה'תקס"א

ביום כ"ז כסלו תקס"א (לגרסא ראשונה) – שחרר אדמו"ר הזקן ממאסרו השני בפטרבורג.

למאסרו השני נלקח כבוד-קדשת אדמו"ר הזקן ביום כ"ד תשרי ה'תקס"א והיה אסור במשרדי ה'טיינע סאָועט'.

במהלך החקירות נחקר על-ידי יותר מעשרים ועדות, וכששחרר לבסוף ביום כ"ז כסלו, ג' דחנכה – גזרו עליו לגור בבית פרטי בעיר פטרבורג עצמה. רבנו עבר באפן זמני לבית פרטי, ועדת החסידים צהלה ושמחה.

כבוד-קדשת אדמו"ר הרי"צ מוסיף באחת מאגרותיו:

"אחרי החפשה השנייה בשנת תקס"א היה נצחון תורת החסידות ודרכי החסידות ביותר שאת וביתר עז מכמו שהיה בפעם הראשונה. ורק זאת שפפעם הראשונה היה ענין המאסר והיציאה מבית-האסורים, לא כן בפעם השנייה שלא ישב בתפיסה ומאסר כבוד כבראשונה.

בשנת תקנ"ט היתה החלשנה בעקרה על רבנו בעצמו, שהוא חפין להיות מלך בישראל ומקבין אנשים וכספים וברעתו לעשות מרידה בממשלה. והחלשנה בשנת תקס"א היתה בעקרה על תורת החסידות".

כ"ט כסלו

כ"ט כסלו ה'תקס"א

ביום כ"ט כסלו תקס"א (לגרסא השניה) – שחרר אדמו"ר הזקן ממאסרו השני (בכ"ד תשרי תקס"א) בפטרבורג.

על שני התאריכים כותב הרבי: "ויש לומר, דבשניהם היו עניני גאולה (גם בפשוטם)".

יוצא לאור על ידי

חידר אידיש "אהלי מנחם" חב"ד ליובאוויטש, ביתר עילית

רח' אוירבאך 13, ביתר עילית. טלפון: 02-5800654, פקס: 153-2-5800654

omchabad@barak.net.il